

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA PODNIKOHOSPODÁŘSKÁ

Analýza dávek státní sociální podpory v České republice
Analysis of State Social Support Allowance in the Czech Republic

Student:	Veronika Židková
Vedoucí bakalářské práce:	JUDr. Jana Martiníková, Ph.D.

Ostrava 2019

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra podnikohospodářská

Zadání bakalářské práce

Student: **Veronika Židková**
Studijní program: B6208 Ekonomika a management
Studijní obor: 6208R020 Ekonomika podniku
Specializace: 03 Ekonomika a právo v podnikání
Téma: **Analýza dávek státní sociální podpory v České republice**
Analysis of State Social Support Allowance in the Czech Republic

Jazyk vypracování: čeština

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
  2. Právní úprava státní sociální podpory
  3. Analýza dávek státní sociální podpory
  4. Zhodnocení
  5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce
Seznam příloh
Přílohy

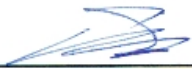
Seznam doporučené odborné literatury:

BECK, Petr, Ivana GRUNEROVÁ a Miroslava PAVELKOVÁ. *Zákon o pomoci v hmotné nouzi: Zákon o životním a existenčním minimu*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-7552-108-8.
TRÖSTER, Petr a Kristina KOLDINSKÁ a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2018. ISBN 978-80-7400-692-0.
VESELÝ, Jiří. *Právo sociálního zabezpečení*. Praha: Linde Praha, 2013. ISBN 978-80-7201-915-1.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **JUDr. Jana Martiníková, Ph.D.**

Datum zadání: 23.11.2018
Datum odevzdání: 10.05.2019

Ing. Josef Kašík, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Zdeněk Zmeškal
děkan fakulty

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně.

V Ostravě dne 10. 5. 2019

Veronika Židková

Veronika Židková

Obsah

1	Úvod.....	8
2	Právní úprava státní sociální podpory.....	10
2.1	Sociální politika	10
2.1.1	Pojetí sociální politiky	10
2.1.2	Funkce sociální politiky.....	11
2.2	Sociální zabezpečení v České republice	13
2.2.1	Sociální pojištění.....	13
2.2.2	Státní sociální podpora.....	14
2.2.3	Sociální pomoc	15
2.3	Vysvětlení základních pojmů.....	16
2.3.1	Rodina.....	16
2.3.2	Rozhodný příjem.....	16
2.3.3	Rozhodné období	17
2.3.4	Životní minimum	17
2.3.5	Existenční minimum.....	18
2.3.6	Výdělečná činnost.....	18
2.3.7	Nezaopatřené dítě	19
2.3.7.1	Soustavná příprava dítěte na budoucí povolání.....	19
2.4	Jednotlivé dávky státní sociální podpory	20
2.4.1	Přídavek na dítě	20
2.4.2	Příspěvek na bydlení.....	21
2.4.3	Porodné	24
2.4.4	Rodičovský příspěvek.....	25
2.4.5	Pohřebné	27
3	Analýza dávek státní sociální podpory	28

3.1	Faktory působící na dávky státní sociální podpory	28
3.1.1	Legislativní změny	28
3.1.2	Demografické faktory	30
3.2	Analýza vyplacených dávek v České republice za období 2014-2018	33
3.2.1	Přídavek na dítě	33
3.2.2	Příspěvek na bydlení	34
3.2.3	Rodičovský příspěvek	35
3.2.4	Porodné	36
3.2.5	Pohřebné	37
3.2.6	Shrnutí	38
3.3	Analýza dávek státní sociální podpory vyplacených Úřadem práce v Karviné	40
3.3.1	Přídavek na dítě	40
3.3.2	Příspěvek na bydlení	41
3.3.3	Rodičovský příspěvek	42
3.3.4	Porodné	43
3.3.5	Pohřebné	43
3.3.6	Shrnutí	43
3.4	Podíl nákladů Úřadu práce v Karviné na celkových nákladech ČR	45
3.5	Dávky státní sociální podpory v modelových rodinách	45
3.5.1	Přídavek na dítě	45
3.5.2	Příspěvek na bydlení	46
3.5.3	Rodičovský příspěvek	47
3.5.4	Porodné	47
3.5.5	Pohřebné	48
4	Zhodnocení	49
4.1	Množství finančních prostředků vynaložených na jednotlivé dávky v České republice	49

4.2	Množství finančních prostředků vynaložených na jednotlivé dávky Úřadem práce v Karviné.....	50
4.3	Počet dávek vyplacených v České republice	51
4.4	Počet dávek vyplacených Úřadem práce v Karviné.....	52
4.5	Zneužívání dávek státní sociální podpory	53
4.6	Návrhy na zlepšení systému státní sociální podpory v České republice.....	53
5	Závěr	56
	Seznam použité literatury	58
	Seznam zkratek	63
	Seznam tabulek	
	Seznam grafů	
	Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce	

1 Úvod

Účelem této bakalářské práce je provést analýzu dávký státní sociální podpory. Státní sociální podpora je součástí sociálního zabezpečení České republiky a zároveň také součástí sociální politiky. Proto se v práci bude nacházet také přiblížení těchto dvou oblastí.

Sociální politika je v současné době velmi diskutovaným tématem, neboť sociálně politická opatření jsou součástí života každého z nás. Smyslem sociální politiky je reagovat na nepříznivé sociální události, jako je například stáří nebo nemoc. V souvislosti s tím, že sociální politika má za cíl pozitivně ovlivnit životní podmínky lidí, si autorka jako téma bakalářské práce zvolila analýzu dávek státní sociální podpory. Státní sociální podporou se rozumí dávky, které jsou poskytovány osobám ve společensky uznaných situacích.

Každý člověk se v průběhu svého života může setkat se situacemi, které vyžadují finanční náklady. Těmito situacemi jsou například narození dítěte, úmrtí v rodině či převzetí dítěte do péče. Všechny tyto situace musí být člověk schopen řešit a každý jistě uvítá pomoc, kterou stát poskytuje v podobě systému dávek státní sociální podpory. Bohužel je v současné době velmi obtížné určit, kdo pomoc opravdu potřebuje a kdo se pouze snaží obohatit použitím nepravdivých informací. V tomto případě je namísto využit posudkovou činnost státních institucí, jejichž zaměstnanci na základě přezkoumání všech dostupných podkladů ověřují a zjišťují pravdivost údajů. Typickým příkladem je například situace, kdy klient zatají své veškeré příjmy, nenahlásí nástup do zaměstnání či pobyt v zahraničí, hospitalizaci nebo třeba narození dítěte. V takovém případě musí člověk vyplacené peníze vrátit úřadu zpět.

V dnešní době se setkáváme s mnoha názory na nastavení sociálního systému. Existují jedinci, kteří si stěžují, že jsou odvody do sociálního systému příliš vysoké a benefity neúměrně štědré a jsou zde i tací, kterým se zdá škála nároků nedostatečná a poskytované dávky nízké. V dnešní moderní době je určitá sociální garance nutná a dle názoru autorky je to tak správně, ale na druhou stranu je pravda, že příliš štědré nastavení sociálního systému v mnoha lidech vzbuzuje pocit nezodpovědnosti, jelikož se příliš spoléhají na stát.

Bakalářská práce je členěna do 5 kapitol. V první řadě je třeba zaměřit se na právní úpravu státní sociální podpory, která pod sebou zahrnuje další podkapitoly týkající se sociální politiky a sociálního zabezpečení. Následuje vymezení základních pojmů a analýza jednotlivých dávek státní sociální podpory.

Praktická část práce bude zaměřena na vývoj jednotlivých dávek státní sociální podpory v České republice a také na vývoj jednotlivých dávek vyplacených vybraným konkrétním úřadem práce. Stěžejním zdrojem pro zpracování praktické části budou data poskytnutá Úřadem práce v Karviné a také data týkající se dávek státní sociální podpory vyplacených v celé České republice. Informace o výši dávek vyplacených v České republice budou čerpány z Českého statistického úřadu. Ostatní informace budou pocházet z platné legislativy a odborné literatury zabývající se touto problematikou. Vycházet se bude také z informací zveřejněných na internetových stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí.

Cílem bakalářské práce je na základě analýzy dávek státní sociální podpory poskytovaných v České republice v letech 2014-2018 zjistit, jak velkou část z celkově vyplacených dávek vyplácí vybraný konkrétní úřad práce a navrhnou možná doporučení a zlepšení systému státní sociální podpory v České republice.

Mezi metody, které vedou k dosažení cíle této bakalářské práce, patří především metoda popisná a metoda analýzy. Dále bude do práce zakomponována metoda časové komparace, která bude aplikována zejména při sledování vývoje jednotlivých dávek státní sociální podpory za uvedené období.

2 Právní úprava státní sociální podpory

Problematika týkající se právní úpravy státní sociální podpory je velice rozsáhlá, proto bude tato kapitola rozdělena na několik dílčích podkapitol. V první řadě je třeba nastínit téma sociální politiky, následně definovat sociální zabezpečení České republiky, jenž je součástí sociální politiky. Následuje vysvětlení základních pojmů a na závěr budou přiblíženy jednotlivé dávky státní sociální podpory.

2.1 Sociální politika

Sociální politika je velmi široký pojem a existuje pro ni několik různých definic. Obecně je možné říci, že sociální politika je orientována k člověku, k rozvoji a kultivaci jeho životních podmínek, dispozic, k rozvoji jeho osobnosti a kvality života. Sociální politika je vždy součástí určitého společenského celku, není tedy izolovaný fenomén a ve vyspělých zemích je také takto vnímána. (Krebs a kolektiv, 2010)

2.1.1 Pojetí sociální politiky

Sociální politiku je nutno vnímat především jako celek, jako určitý systém s četnými vnitřními komplikovanými vazbami i s vazbami na ostatní prvky společenského systému. Sociální politika je tedy úzce vázána i na společenské okolí. Je specifická v každé zemi a době, ale jsou ji vlastní i určité společenské znaky. Problematickou pojetí sociální politiky se zabývá řada autorů. V odborné literatuře je možné setkat se s různými vymezeními sociální politiky. (Krebs a kolektiv, 2010) Tomeš (2012, str. 29) definuje sociální politiku takto: „*Sociální politika je soustavné a cílevědomé úsilí jednotlivých sociálních subjektů ve svém zájmu udržet nebo dosáhnout změny ve fungování nebo podpořit rozvoj svého či jiného sociálního systému nebo soustavy nástrojů k realizaci své či jiné sociální politiky. Výsledkem tohoto soustavného a cíleného úsilí je činnost (fungování), rozvoj (zdokonalení) či změna (transformace) systému vlastního nebo jiného nebo soustavy nástrojů. Projevuje se rozhodováním (nebo nerozhodováním) a činnostmi (či nečinnostmi) sociálních subjektů.*“

Dle Kaczora (2015) je sociální politika souhrn nástrojů a opatření státu, které vedou k podpoře osob s nějakým sociálním hendikepem nebo k podpoře společensky žádoucího chování. Hendikepem se rozumí například nemoc, stáří nebo nezaměstnanost.

Z uvedených definic je tedy zřejmé, že primárním úkolem sociální politiky je postarat se o osoby, které to z nějakých důvodů potřebují, jelikož nemohou být trvale nebo dočasně soběstační. V Ottově naučném slovníku je sociální politika vymezena jako praktická snaha, aby byl společenský celek uspořádán co nejideálněji. Sociální politika je zde jako nauka chápána jako souhrn zásad směřujících k odstranění vad společenského života. Největší důraz je kladen na to, že sociální politika není obdobou jiných politik, ale že jde o souhrn morálních hledisek. (Krebs, 2010)

J. Macek (1925) zastává především názor, že je sociální politika chápána jako smysl a hledisko politiky, nikoli jako její část či obor. Vyzdvihuje především to, že sociální politika musí pronikat veškerou politikou. Smyslem sociální politiky je uspořádat společenský řád tak, aby zájmy jedinců v lidské společnosti byly uspokojovány způsobem trvale prospěšným celku.

V současné době rozlišujeme dvě hlavní a svým způsobem mezní pojetí sociální politiky. Je možné slyšet o aktivní a pasivní sociální politice. Aktivní pojetí sociální politiky je v praxi typické snahou vládnoucí reprezentace, předcházet vzniku různých sociálních problémů a včas přijímat preventivní opatření. Tento přístup je vizionářsky složitější, ale mnohem účinnější než v případě pasivního pojetí sociální politiky. Pasivním pojetím sociální politiky se pak rozumí řešení již vzniklých sociálních problémů. Nejde tudíž o včasná rozhodnutí v předstihu, ale spíše o řešení sociálních problémů tam, kde zrovna vzniknou. Příkladem mohou být například etnické nepokoje v určité lokalitě. V tomto případě je nutné přijímat adekvátní opatření až jako reakci na vzniklou situaci. (P. Koczor 2015)

Závěrem lze tedy říci, že sociální události, které jsou předvídatelné, je vhodné řešit s co největším předstihem a u nepředvídatelných událostí se alespoň pokusit reagovat co nejdříve a co nejefektivněji. V reálné praxi je téměř vždy výsledkem kombinace aktivního a pasivního pojetí. (P. Koczor 2015)

2.1.2 Funkce sociální politiky

Primární funkcí sociální politiky je chránit občany před dopadem nepříznivých sociálních událostí. Zásadním posláním sociální politiky je ochrana sociálně slabých jedinců, avšak je potřeba zmínit také ochranu jedinců, kteří pomoc sociálního systému nepotřebují. Pokud by totiž sociálně slabí jedinci neměli právo na dávky státní sociální podpory, významně by se tím zvýšilo riziko kriminality a dalšího společensky

nežádoucího chování. Aby ovšem mohla být ochranná funkce sociální politiky, která je považována za hlavní funkci sociální politiky, naplněna, musí fungovat i řada vedlejších funkcí, které výslednému efektu ochrany obyvatelstva výrazně napomáhají. Mezi vedlejší funkce spadá například funkce přerozdělovací, homogenizační, stimulační a preventivní. (Krebs, 2010)

Nejsložitější a zároveň nejvýznamnější funkcí je funkce **přerozdělovací**. Díky této funkci lze určit podíl jednotlivců na výsledku ekonomické činnosti a na společenském bohatství. Řeší tedy otázky typu co, jak, komu a podle čeho přerozdělovat. Hlavní roli zde hrají samozřejmě příjmy, mzdy a důchody. Tyto aspekty jsou sice velmi důležité, avšak přerozdělovací funkce má i jiné parametry, a to například rozdělování životních šancí a životních příležitostí. Přerozdělovací funkcí je tedy jak přerozdělování důchodů, tak začleňování občanů do společnosti či rozdělování prostředků. (Francková, Novotný, 2008)

Další a relativně novou funkcí sociální politiky je funkce **homogenizační**. Tato funkce je částečně spojena s funkcí přerozdělovací, jelikož hlavním účelem je zmírňování sociálních rozdílů v životních podmínkách občanů a sociálních skupin. Cílem je tedy odstraňování neodůvodněných rozdílů. Jde o dosahování určité stejnorodosti v uspokojování základních životních potřeb. Stejnorodostí se v tomto případě rozumí proces, v němž společnost dospívá k poskytování stejných šancí vzdělávat se, pracovat či pečovat o své zdraví, a to na základě individuálních schopností a předpokladů, které jsou základem přirozených rozdílů mezi lidmi. Homogenizační funkce se projevuje například v sociální pomoci skupinám obyvatelstva s nízkými příjmy. Těmto skupinám obyvatelstva je díky opatřením sociální politiky dorovnáván příjem do výše uznaného standardu. (Francková, Novotný, 2008)

Další funkcí sociální politiky je funkce **stimulační**. Cílem této funkce je vyvolávat žádoucí sociální jednání jednotlivců a sociálních skupin. Tato funkce bývá také někdy nazývána jako funkce produktivity. Jedná se o opatření, která mají vliv na pracovní výkonnost a produktivitu. (Francková, Novotný, 2008)

Poslední funkcí sociální politiky je funkce **preventivní**. Cílem této funkce je předcházet škodám na životě a zdraví a také předcházet nepříznivým sociálním situacím, jako je chudoba či nezaměstnanost. Sociální politika tudíž musí svými

opatřeními směřovat k odstraňování příčin nepříznivých sociálních situací, které brání v začleňování člověka do společnosti. (Francková, Novotný, 2008)

2.2 Sociální zabezpečení v České republice

Spolu s rozvojem společnosti dochází ke změnám životních a pracovních podmínek. Důsledkům, které vyplývají ze změněných sociálních podmínek, je v současné době věnována velká pozornost. Významnou roli zde hraje stát, který se snaží zabránit společenským problémům a snaží se snižovat společenská rizika. Stát se také z velké části podílí na předcházení problémům a snaží se zmírnit jejich dopady na obyvatelstvo. (Krebs, 2010)

Příčinou vzniku sociálního rizika jsou sociální události. Těmito událostmi rozumíme například narození dítěte, nemoc, stáří, úraz, invaliditu či smrt rodinného příslušníka. Krebs ve své publikaci uvádí, že sociální zabezpečení je součástí sociální politiky a lze ho *„chápat jako soubor institucí, zařízení a opatření, jejichž prostřednictvím lze předcházet sociálním událostem občanů a zmírňovat a odstraňovat jejich následky.“* (Krebs, 2010, str. 175)

Počátkem 90. let minulého století byl systém sociálního zabezpečení v souladu se scénářem sociální reformy, která se opírá dle Krebse (2010) o tři vzájemně propojené pilíře:

- sociální pojištění,
- státní sociální podpora,
- sociální pomoc.

2.2.1 Sociální pojištění

Prvním pilířem je sociální pojištění. Sociální pojištění řeší sociální situace, na které se jedinec může dopředu připravit v tom smyslu, že bude odkládat část svých finančních prostředků k řešení budoucí sociální situace. Mezi případné sociální situace řadíme například ztrátu zaměstnání, ztrátu zdraví, krátkodobou ztrátu pracovní schopnosti, dlouhodobou ztrátu pracovní schopnosti, ztrátu výdělečných schopností v důsledku pracovního úrazu nebo nemoc z povolání.

Jedná se jak o krátkodobé sociální události, tak i o dlouhodobé sociální události. Mezi krátkodobé sociální události spadá například pracovní neschopnost, těhotenství a mateřství nebo ošetřování člena rodiny. Tyto události jsou řešeny nemocenským

pojištěním. Oproti tomu dlouhodobé sociální události jsou řešeny důchodovým pojištěním. Příkladem těchto událostí je stáří, invalidita, ovdovění a osiření. Občan pojištěním odkládá část svých příjmů na budoucí nejistou sociální událost a chrání se tak před negativními důsledky těchto situací, které by sám ze svých příjmů zajistit nemohl. Sociální pojištění je tedy jakási občanova jistota a stát k ní vytváří právní rámec. (Duková, Duka, Kohoutová, 2013)

2.2.2 Státní sociální podpora

Druhý pilíř týkající se státní sociální podpory bude pro tuto práci stěžejní. Státní sociální podpora je jednou z hlavních oblastí sociálního zabezpečení v České republice a řeší sociální situace, které stát uznává za potřebné k řešení. Úkolem státní sociální podpory je zaměřit se na případy týkající se nezaopatřených dětí a péče o rodinu. Spadají zde situace, jako je například mateřství, výchova dítěte v rodině, péče o zdravotně postiženou osobu v rodině atd. Státní sociální podpora je tedy nástroj sociálního přerozdělení mezi bezdětnými rodinami a rodinami s dětmi a také mezi občany s vyššími a nižšími příjmy. (Břeská, Burdová, Kepková, Vránová, 2012)

Pojem státní sociální podpora je definován v zákoně č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře. Zákon je rozdělen na 7 částí, přičemž v první části se nachází úvodní ustanovení, které definuje státní sociální podporu. Státní sociální podporou se stát podílí na krytí nákladů na výživu a ostatní základní osobní potřeby dětí a rodin a poskytuje ji i při některých dalších sociálních situacích. Státní sociální podpora se ve stanovených případech poskytuje v závislosti na výši příjmu.

V části první jsou také vymezeny dávky státní sociální podpory, které se dělí na dávky poskytované v závislosti na výši příjmu a na ostatní dávky. Mezi dávky poskytované v závislosti na výši příjmu spadá přírůstek na dítě, příspěvek na bydlení a porodné. Přírůstek na dítě a příspěvek na bydlení jsou vypláceny měsíčně. Mezi ostatní dávky pak patří rodičovský příspěvek a pohřebné.

Ve druhé části se nachází vymezení některých pojmů, jako je příjem rozhodný pro přiznání dávek, stanovení částek rozhodných pro nárok na dávky a jejich výši, výdělečná činnost, nezaopatřené dítě, soustavná příprava dítěte na budoucí povolání, soustavná příprava dítěte na budoucí povolání na střední škole, a soustavná příprava dítěte na budoucí povolání na vysoké škole.

Třetí část týkající se dávek je rozdělena na 9 hlav, přičemž je platných pouze 5. V hlavě první je definován přídavek na dítě a podmínky spojené s nárokem na tento přídavek včetně výše přídatku na dítě. Hlava třetí se zabývá příspěvkem na bydlení. Zde jsou definovány podmínky nároku na příspěvek na bydlení, náklady na bydlení, normativní náklady na bydlení a také výše příspěvku na bydlení. Hlava pátá obsahuje rodičovský příspěvek včetně podmínek nároku na tento příspěvek, dále se zabývá také podmínkami osobní celodenní péče o dítě. V hlavě osmé je pak definováno porodné včetně podmínek nároku na porodné. Součástí je také paragraf týkající se nároku na porodné z důvodu převzetí dítěte do péče a výše a výplata porodného. Hlava devátá se zabývá pohřebním a podmínkami nároku na pohřebné. Součástí je také výše a výplata pohřebného.

Část čtvrtá obsahuje společná ustanovení o dávkách. Součástí je například nárok na dávku a její výplatu, přechod nároku na dávku a výplata dávek.

V páté části se nachází přechodná ustanovení a část sedmá se věnuje závěrečnému ustanovení včetně účinnosti tohoto zákona. Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. října 1995 a v plném rozsahu dnem 1. ledna 1996.

2.2.3 Sociální pomoc

Třetím pilířem je sociální pomoc, která řeší situace sociální nebo hmotné nouze. Týká se tedy občanů, kteří se ocitnou ve velmi špatné situaci a nejsou schopni ani za pomoci rodiny tuto situaci řešit. Za sociální nouzi je považována situace, kdy se člověk o sebe nemůže nebo nedokáže postarat. Cílem sociální pomoci je tedy pomoci člověku vrátit se do stavu sociální suverenity. Hmotnou nouzi pak rozumíme situaci, kdy člověk žije pod hranicí životního minima a nemůže si příjem zvýšit zejména vlastní prací. (Beck, Grunerová, Pavelková, 2018)

Tento pilíř přichází na řadu až ve chvíli, kdy nelze vyřešit obtížnou situaci pomocí prvního a druhého pilíře. Sociální pomoc se orientuje převážně na rodiny s nízkými příjmy, na osoby nezaměstnané nebo sociálně vyloučené. Z finančního hlediska jsou dávky hrazeny jak ze zdrojů státního rozpočtu, tak z rozpočtů obcí, dobrovolných organizací a nadací. Sociální pomoc je poskytována ve formě peněz, věcných dávek či sociálních služeb. (Arnoldová, 2012)

2.3 Vysvětlení základních pojmů

Pro správné pochopení systému státní sociální podpory, je důležité vysvětlit několik hlavních pojmů. Jde o pojmy, jejichž význam bychom si dokázali odvodit, ale pro pochopení následujících kapitol je toto vymezení nutné.

2.3.1 Rodina

Pojem rodina je možné definovat z hlediska různých vědních disciplín jako je například sociologie, psychologie nebo právo. Renáta Veselá definuje pojem rodina jako: *„základní a nejvýznamnější společenskou jednotku, jejíž společenský význam je nezastupitelný a jež je z tohoto důvodu pod ochranou státu a chráněna zákonem. Jedině zdravá rodina je zárukou zdravé výchovy dětí.“* (Veselá a kolektiv, 2005, str. 13)

Z výzkumů realizovaných koncem minulého století vyplývá: *„je to právě rodina psychologická, která se zdá být v této sociální struktuře nenahraditelnou a nezastupitelnou.“* (Výrost, Slaměník, 1998, str. 304)

Z hlediska psychologie definice rodiny zní: *„Rodina je společenská skupina spojená manželstvím nebo pokrevními vztahy, odpovědností a vzájemnou pomocí.“* (Výrost, Slaměník, 1998, str. 304)

Zaměříme-li se na aplikovanou sociální psychologii, definice rodiny zní: *„Rodina je institucionální biosociální skupina, vytvořená přinejmenším ze dvou členů odlišného pohlaví, mezi nimiž neexistuje pokrevní pouto“.* (Výrost, Slaměník, 1998, str. 304)

2.3.2 Rozhodný příjem

Mezi důležité faktory patří příjem posuzované osoby, který je klíčový pro přiznání některých dávek. Rozhodný příjem se podle zákona č.117/1995 sb., o státní sociální podpoře stanoví jako průměr měsíčních příjmů rodiny za rozhodné období. Měsíční průměr příjmů rodiny se vypočítá jako součet jednotlivých příjmů osob, pro které se rozhodný příjem zjišťuje. Rozhodným příjmem se rozumí příjem ze závislé činnosti, příjem ze samostatně výdělečné činnosti, příjem z nájmu a ostatní příjmy podle zákona o dani z příjmu. Mezi ostatní příjmy patří například příjmy z příležitostného nájmu, příjmy z příležitostných činností, příjmy z převodu nemovitých věcí a podíly. Jako rozhodný příjem nejsou posuzovány výhry v sázkách, výhry v loteriích a reklamních soutěžích.

Dle zákona č.117/1995 sb., o státní sociální podpoře jsou posuzovány tyto příjmy:

- Příjmy, které nebyly osvobozeny od daně z příjmu fyzických osob,
- příjmy osvobozené od daně z příjmu fyzických osob,
- náhrada mzdy při dočasné pracovní neschopnosti,
- dávky důchodového a nemocenského pojištění,
- dávky získané z podpory v nezaměstnanosti nebo při rekvalifikaci,
- rodičovský příspěvek a přídavek na dítě,
- náhrada mzdy při platební neschopnosti zaměstnavatele, a
- příjmy pocházející ze zahraničí.

2.3.3 Rozhodné období

Rozhodným obdobím se dle zákona č.117/1995 sb., o státní sociální podpoře rozumí období, za které jsou příjmy zjišťovány. U příspěvku na bydlení je rozhodným obdobím kalendářní čtvrtletí předcházející kalendářnímu čtvrtletí, na které se nárok na tento příspěvek uplatňuje. Například v případě uplatňování nároku na příspěvek na bydlení v kalendářním čtvrtletí od 1. července do 30. září, považujeme za rozhodné období, období předcházející kalendářnímu čtvrtletí, tedy období od 1. dubna do 30. června.

V případě přídavku na dítě se posuzují příjmy taktéž za kalendářní čtvrtletí předcházející kalendářnímu čtvrtletí, na které se nárok na dávku prokazuje.

2.3.4 Životní minimum

Mezi důležité pojmy související se systémem státní sociální podpory spadá životní minimum, které je definováno v zákoně č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu. Jedná se o minimální výši našich příjmů, která je z pohledu společnosti minimálně přijatelná pro zajištění naší výživy a ostatních potřeb. Určuje hranici, pod kterou by nikdo v naší společnosti neměl klesnout, aby mohl důstojně žít. Nezahrnuje však potřebné náklady na bydlení (Petrášek, 2014).

Životní minimum rodiny je součtem částek příslušných pro každého člena domácnosti (Melotíková, Halířová, 2015). Závisí-li stanovení nároku na dávku státní sociální podpory na počtu osob, bere se v úvahu osoba oprávněná a osoby společně s ní posuzované.

Dle zákona č. 110/2006 Sb., činí částka životního minima osoby, která je posuzována jako první v pořadí, měsíčně 3 140 Kč. Částka životního minima osoby, která je posuzována jako druhá nebo další v pořadí, činí měsíčně:

- 2 830 Kč u osoby od 15 let věku, která není nezaopatřeným dítětem,
- 2 450 Kč u nezaopatřeného dítěte od 15 do 26 let věku,
- 2 140 Kč u nezaopatřeného dítěte od 6 do 15 let věku,
- 1 740 Kč u nezaopatřeného dítěte do 6 let věku.

2.3.5 Existenční minimum

Důležitým termínem je také existenční minimum, které bývá často zaměňováno právě s životním minimem. Existenční minimum je však definováno jako minimální hranice peněžních příjmů, která je považována za nutnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni pouhého přežití. Určuje tedy nejmenší možnou hranici pro přežití ve společnosti. Jedná se o částku podstatně nižší než je částka životního minima. (Tröster, 2010)

Oproti životnímu minimu má existenční minimum spíše sankční charakter. To znamená, že pokud osoba, která se nachází v situaci hmotné nouze, nebude platit například výživné, tudíž se nebude chovat společensky žádoucím způsobem, může úřad práce započítat při výplatě dávek hmotné nouze pouze existenční minimum. Důsledkem je, že poskytovaná dávka hmotné nouze je mnohem nižší. Podle zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu nelze existenční minimum použít u nezaopatřeného dítěte, u starobního důchodce, u osoby starší 68 let a osoby ve III. stupni invalidity. Částka existenčního minima osoby činí měsíčně 2 200 Kč.

2.3.6 Výdělečná činnost

Výdělečnou činností se dle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře rozumí činnost vykonávaná v České republice, která zakládá účast na nemocenském pojištění.

Výdělečnou činností rozumíme také „*činnost osoby samostatně výdělečně činné; za osobu samostatně výdělečně činnou se pro účely tohoto zákona považuje osoba, která se za takovou považuje pro účely důchodového pojištění, nebo vykonávaná v zahraničí za účelem dosažení příjmu*”.

2.3.7 Nezaopatřené dítě

Za nezaopatřené dítě je dle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře považováno dítě do skončení povinné školní docházky. Za nezaopatřené dítě je považován také jedinec do dosažení 26 let v případě, že se soustavně připravuje na své budoucí povolání nebo pokud se nemůže soustavně připravovat z důvodu nemoci, úrazu či dlouhodobě nepříznivého stavu a není tak schopen vykonávat ani výdělečnou činnost. Po ukončení povinné školní docházky je do 18. roku věku považováno za nezaopatřené dítě také dítě, které je vedeno v evidenci krajské pobočky Úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání a nemá nárok na podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci. Za nezaopatřené dítě však nelze považovat dítě, které je poživitelem invalidního důchodu z důchodového pojištění pro invaliditu třetího stupně.

2.3.7.1 Soustavná příprava dítěte na budoucí povolání

Dle § 12 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře se dítě soustavně připravuje na své budoucí povolání v případě, že studuje na střední nebo vysoké škole v České republice. Spadá zde také studium v cizině, pokud podle rozhodnutí Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy je postaveno na roveň studia na středních nebo vysokých školách v České republice.

„Středními školami se rozumí gymnázia, střední odborné školy, střední odborná učiliště, konzervatoře, vyšší odborné školy, nástavbové studium, zkrácené studium pro získání středního vzdělání s výučním listem a středního vzdělání s maturitní zkouškou. Za studium na středních školách nelze uznat studium na základní umělecké škole ani na školách poskytujících jazykové vzdělání.“ (Břeská, 2012, str. 66)

Za studium na vysoké škole je dle § 14 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře považováno studium v bakalářském, magisterském a doktorském studijním programu. Osoba se stává studentem vysoké školy dnem zápisu na vysokou školu. Daná osoba přestává být studentem vykonáním státní zkoušky, ukončením ucelené části studia, vyloučením ze studia anebo zanecháním studia. Soustavnou přípravou je také teoretická a praktická příprava na zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost pro osoby se zdravotním postižením prováděná podle předpisů o zaměstnanosti.

2.4 Jednotlivé dávky státní sociální podpory

V předcházející kapitole byly vysvětleny základní pojmy, které souvisí se systémem státní sociální podpory. Předmětem této kapitoly je objasnit jednotlivé dávky státní sociální podpory.

2.4.1 Přídavek na dítě

Přídavek na dítě patří mezi dávky státní sociální podpory. Tento přídavek je poskytován rodinám s nezaopatřenými dětmi a slouží ke krytí nákladů spojených s výživou a výchovou těchto dětí. Jde o dávku, která je nárokem dítěte, i když tento nárok do 18 let uplatňuje jeho zákonný zástupce. Pokud jde o zletilé nezaopatřené dítě, je tento přídavek vyplácen přímo tomuto dítěti v hotovosti, pokud nesdělí jiný způsob výplaty. Zde je důležité podotknout, že například při exekuci rodičů nelze přídavek na dítě exekučně zabavit, jelikož se jedná o nárok dítěte. (P. Kaczor 2015)

Přídavek na dítě upravuje zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře a to konkrétně § 17 až § 19 a § 51. Pro přiznání dávky je dle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře nezbytné prokázat, že se v domácnosti nachází nezaopatřené dítě a že průměrný měsíční čistý příjem rodiny v uplynulém kalendářním roce nepřesáhl 2,7 násobek životního minima rodiny, viz Tab.č. 2.1.

Při poskytování přídavku na dítě je testován příjem rodiny za předcházející kalendářní čtvrtletí, tedy příjem za leden až březen, duben až červen, červenec až září, a říjen až prosinec. V případě přídavku na dítě lze tedy říci, že je vyplácen zpětně. (MPSV, 2018)

Výše přídavku na dítě

Přídavek na dítě je vyplácen ve třech výších podle věku nezaopatřeného dítěte a je stanoven pevnými částkami:

- do 6 let 500 Kč měsíčně,
- od 6 do 15 let 610 Kč měsíčně,
- od 15 do 26 let 700 Kč měsíčně.

V případě, že alespoň jeden z rodičů pracuje, má tedy příjem ze závislé činnosti nejméně ve výši životního minima jednotlivce, které činí 3 410 Kč měsíčně, ze samostatné výdělečné činnosti nebo z vybraných dávek, které nahrazují příjem, přísluší

těmto rodinám zvýšení přídavku na dítě o 300 Kč měsíčně. V tomto případě je výše přídavku na dítě následující:

- do 6 let 800 Kč měsíčně,
- od 6 do 15 let 910 Kč měsíčně,
- od 15 do 26 let 1000 Kč měsíčně. (MPSV, 2018)

Tab. 2.1 Hranice rozhodného příjmu pro nárok na přídavek na dítě

Úplná rodina (oba rodiče) s počtem nezaopatřených dětí	Životní minimum rodiny v Kč	Hranice rozhodného příjmu v Kč měsíčně pro nárok na přídavek na dítě (2,7násobek životního minima rodiny)
jedno do 6 let	7 710	20 817
dvě 5, 8 let	9 850	26 595
tři 5, 8, 12 let	11 990	32 373
čtyři 5, 8, 12, 16 let	14 440	38 988

Zdroj: MPSV (2018); vlastní zpracování

V některých případech dochází u přídavku na dítě k situacím, kdy příjem rodiny přesáhne stanovenou hranici jen těsně. Ovšem ani tehdy nelze hranici nějak posunout. Pokud by tedy například rodina s jedním nezaopatřeným dítětem do šesti let, viz Tab. č. 2.1, dosáhla průměrného měsíčního čistého příjmu 20 900 Kč, na přídavek na dítě by nárok neměla, ačkoli jde jen o minimální překročení stanovené hranice.

2.4.2 Příspěvek na bydlení

Příspěvek na bydlení je dávkou, která je vyplácena s cílem pomáhat jednotlivcům či rodinám s nižšími příjmy hradit potřebné náklady na bydlení. Příspěvek na bydlení bývá často zaměňován s doplatkem na bydlení, avšak tento doplatek spadá mezi dávky hmotné nouze.

Podmínky nároku na příspěvek na bydlení

V zásadě rozlišujeme tři podmínky nároku na příspěvek na bydlení. O příspěvek na bydlení má právo žádat pouze vlastník nebo nájemce bytu, který je v bytě hlášen k trvalému pobytu. Další podmínkou je, že náklady na bydlení musí přesáhnout 30%

příjmu rodiny, v případě hlavního města Prahy to musí být více než 35% příjmů. Poslední podmínkou je dle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, že součin rozhodného příjmu v rodině a koeficientu 0,30, a na území hlavního města Prahy koeficientu 0,35, není vyšší než částka normativních nákladů na bydlení.

Kaczor (2015) tvrdí, že podklady pro nárok na příspěvek na bydlení je nutno doložit vždy za uplynulé kalendářní čtvrtletí. Podklady zde rozumíme příjmy a náklady na bydlení. Pokud tedy nastane situace, že klient požádá o příspěvek na bydlení v květnu, úřad práce bude požadovat doložení příjmů osob trvale hlášených v daném bytě a nákladů na bydlení za poslední kalendářní čtvrtletí. V tomto případě se jedná o leden až březen daného roku. V okamžiku, kdy nárok na dávku vznikne, musí klient po skončení dalšího kalendářního čtvrtletí znovu doložit příjmy a náklady na bydlení. Podle doložených příjmů a nákladů se nárok na dávku, případně její výše, přehodnotí.

Normativní náklady na bydlení

Normativní náklady na bydlení jsou stanoveny jako průměrné celkové náklady na bydlení podle počtu členů v domácnosti a také podle velikosti obce. Normativní náklady na bydlení zahrnují nájemné a ceny služeb a energií. Tyto náklady jsou propočítány na průměrnou spotřebu energií a služeb. Jsou také propočítány na přiměřenou velikost bytu pro daný počet osob v něm trvale žijících. Normativní náklady jsou odlišné u jednotlivých typů bydlení. V případě nájemního bydlení jsou náklady rozlišovány podle velikosti obce. Oproti tomu u bydlení v družstevních bytech či v bytech vlastníků je částka ve všech obcích a městech stejná. Kromě velikosti obce se normativní náklady stanovují také na základě počtu členů v domácnosti. (MPSV, 2019)

Pro rok 2019 byly normativní náklady stanoveny tak, jak je uvedeno v tabulkách, viz Tab. 2.2, Tab. 2.3.

Tab. 2.2 Bydlení v bytech užívaných na základě nájemní smlouvy

Počet osob v rodině	Měsíční náklady na bydlení podle počtu obyvatel obce v Kč				
	Praha	více než 100 000	50 000 - 99 999	10 000 - 49 999	do 9 999
Jedna	8 233	6 541	6 233	5 314	5 117
Dvě	11 444	9 129	8 708	7 450	7 180
Tři	15 288	12 260	11 710	10 065	9 712
čtyři a více	18 805	15 154	14 491	12 507	12 082

Zdroj: MPSV (2019); vlastní zpracování

Tab. 2.3 Bydlení v družstevních bytech a bytech vlastníků

Počet osob v rodině	Měsíční náklady na bydlení podle počtu obyvatel obce v Kč				
	Praha	více než 100 000	50 000 - 99 999	10 000 - 49 999	do 9 999
Jedna	4 670	4 670	4 670	4 670	4 670
Dvě	6 661	6 661	6 661	6 661	6 661
Tři	9 050	9 050	9 050	9 050	9 050
čtyři a více	11 268	11 268	11 268	11 268	11 268

Zdroj: MPSV (2019); vlastní zpracování

Po srovnání částek v tabulkách je patrné, že v případě nájemního bydlení jsou normativní náklady vyšší. Hlavním důvodem je nutnost platit nájem, který se nevyskytuje jako nákladová položka u vlastnického bydlení. Z údajů je dále zřejmé, že normativní náklady v bytech vlastníků jsou stejné bez ohledu na velikost obce. U nájemního bydlení s velikostí obce normativní náklady rostou. Je to způsobeno tím, že ve větších obcích je nájemné mnohem vyšší. (MPSV, 2019)

Výše příspěvku na bydlení

Výše příspěvku na bydlení je dána rozdílem mezi normativními náklady na bydlení a částkou 30% příjmů rodiny. Na území hlavního města Prahy je to pak rozdíl mezi normativními náklady na bydlení a částkou 35% příjmu rodiny. Pokud nastane situace, že jsou skutečné náklady na bydlení nižší než normativní náklady na bydlení, při výpočtu příspěvku na bydlení se počítá se skutečnými náklady. (MPSV, 2019)

V případě, že příjem rodiny nedosahuje částky životního minima rodiny, započítává se pro stanovení výše příspěvku na bydlení jako příjem rodiny částka odpovídající životnímu minimu této rodiny, i když ji rodina reálně nepobírá. (Kaczor, 2015)

2.4.3 Porodné

Porodné je testovanou dávkou státní sociální podpory, kdy je pro její přiznání rozhodující příjem žadatele. Účelem této dávky je pomáhat rodinám s nižšími příjmy a kompenzovat náklady, které jsou spojeny s narozením dítěte. Jako rodina jsou v tomto případě považováni i nesezdaní rodiče a tudíž nezáleží na tom, zda jsou partneři či manželé. Podmínkou je však žít ve společné domácnosti. V tomto případě dochází ke sčítání příjmu obou rodičů, nicméně se do rozhodného příjmu nezapočítává rodičovský příspěvek ani přídavek na dítě. V případě narození živého dítěte náleží dle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře porodné vždy matce. Pokud však žena, která dítě porodila, zemře, je splněna podmínka vzniku nároku a dávka jí nebyla vyplacena, může porodné čerpat otec dítěte. Porodné však může být vyplaceno na totéž dítě opakovaně, a to v případě, kdy jiná osoba převezme toto dítě do péče nahrazující péči rodičů. Tento nárok lze uplatnit pouze do jednoho roku věku dítěte. Například v situaci, kdy dala matka dítě po porodu k adopci a obdržela porodné, nárok na porodné vznikne i rodině, která dítě do jednoho roku adoptovala. Zajisté musí tato rodina splňovat další podmínky, mezi které spadá například podmínka hranice dosahovaného příjmu a také skutečnost, že se jedná o první nebo druhé dítě v rodině. (MPSV, 2016)

Tato dávka je vyplácena jednorázově po narození dítěte. Porodné se od ostatních dávek, jako je třeba rodičovský příspěvek nebo přídavek na dítě, liší tím, že je vypláceno jednorázově, zatímco ostatní dávky podporují rodiny s dětmi průběžně a jsou vypláceny opakovaně každý měsíc. (P. Kaczor 2015)

Podmínky nároku na porodné

Oprávněnou osobou je v případě porodného matka dítěte. Hlavními podmínkami nároku na porodné je, že se poskytuje pouze na první a na druhé živě narozené dítě a průměrný měsíční čistý příjem rodiny nesmí v rozhodném období přesáhnout 2,7 násobek životního minima rodiny. Rozhodným obdobím zde rozumíme poslední ukončené kalendářní čtvrtletí před datem porodu. (MPSV, 2016)

Výše porodného

Porodné je stanoveno pevnou částkou a činí 13 000 Kč na první dítě a 10 000 Kč na druhé dítě. V případě narození dvojčat náleží matce porodné ve výši 23 000 Kč. (MPSV, 2016)

2.4.4 Rodičovský příspěvek

Rodičovský příspěvek je dávkou státní sociální podpory a účelem je finančně podpořit rodiče (tj. otce či matku) v době, kdy nemůže být z důvodu péče o dítě do 4 let věku výdělečně činný. Rodičovský příspěvek je vyplácen opakovaně každý měsíc až do dovršení 4 let věku dítěte nebo do vyčerpání celkové částky 220 000 Kč. V případě narození dvojčat a vícčat má rodič nárok na vyčerpání celkové částky 330 000 Kč. Částka 330 000 Kč tedy představuje 1,5 násobek částky 220 000 Kč. (MPSV, 2018)

Podmínky nároku na rodičovský příspěvek

Oprávněnou osobou je v tomto případě matka nebo otec dítěte. Podmínkou nároku na rodičovský příspěvek je v zásadě pouze celodenní řádná péče o dítě nejdéle do 4 let věku.

Výše rodičovského příspěvku

Určení měsíční výše rodičovského příspěvku je poněkud složitější. Rodiče, kterým vznikne nárok na tuto dávku, obdrží za celou dobu pobírání stejnou částku 220 000 Kč během trvání nároku. Je ale možné volit do určité míry výši měsíční částky rodičovského příspěvku. Z tohoto důvodu může být doba pobírání rodičovského příspěvku různá. Maximální možná doba pobírání rodičovského příspěvku je do 4 let věku dítěte.

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře se snaží zvýhodnit především ty rodiče, kteří před narozením dítěte pracovali a vznikl jim proto nárok na peněžitou pomoc v mateřství. Je to sice dávka určená pro ženy, nicméně i z výdělku muže lze spočítat vyměřovací základ pro tuto dávku, ze které lze pak odvodit možnost volby

rodičovského příspěvku. Zvolená výše rodičovského příspěvku nesmí dle § 30 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře přesáhnout 70% 30násobku denního vyměřovacího základu pro stanovení peněžité pomoci v mateřství. Pokud ani jednomu z rodičů nelze stanovit denní vyměřovací základ, nebo je-li 70 % 30násobku denního vyměřovacího základu nižší než 7 600 Kč, rodič volí výši rodičovského příspěvku až do částky 7 600 Kč měsíčně, v případě dvou a více současně narozených dětí do částky 11 400 Kč měsíčně. (Kaczor, 2015)

Dle § 30 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, může rodič zvolit výši rodičovského příspěvku vyšší než je částka 7 600 Kč měsíčně. To je možné v případě, že alespoň jednomu z rodičů v rodině lze stanovit k datu narození nejmladšího dítěte v rodině 70 % 30násobku denního vyměřovacího základu v částce převyšující 7600 Kč, s tím, že zvolená výše rodičovského příspěvku nesmí přesáhnout 70 % 30násobku denního vyměřovacího základu měsíčně.

V případě rodičovského příspěvku je také důležitá informace, že volbu rodičovského příspěvku lze každé tři měsíce měnit. To znamená, že pokud nastane situace, kdy se v průběhu čerpání rodičovského příspěvku změní podmínky, za kterých byla volba učiněna, lze ji každé 3 měsíce na žádost přehodnotit. Nicméně částka rodičovského příspěvku bude stále činit 220 000 Kč. Velkou výhodou u rodičovského příspěvku je také to, že se mohou rodiče střídat v péči o dítě v průběhu čerpání rodičovského příspěvku. Pokud tato situace nastane a oba rodiče se shodnou na tom, že se chtějí během rodičovské dovolené střídat, je nutné se dostavit na úřad práce. Jeden z rodičů na úřadu práce ukončí na základě žádosti pobírání rodičovského příspěvku a druhý z rodičů si současně požádá na základě žádosti o pobírání rodičovského příspěvku. Tento postup není z hlediska pracovního práva komplikovaný, jelikož oba rodiče mají do třech let věku dítěte nárok na rodičovskou dovolenou. (Kaczor, 2015)

V případě že se rodič, který pobírá rodičovský příspěvek, rozhodne chodit do práce a pobírat tam mzdu v libovolné výši, musí zajistit péči o dítě jinou zletilou osobou. Příjem rodičů není totiž v průběhu čerpání rodičovského příspěvku sledován. Pokud se rodiče rozhodnou, že dítě starší dvou let umístí do školky, nebrání to žádným způsobem nároku na rodičovský příspěvek. Pokud je dítě, na které je rodičovský příspěvek pobírán mladší dvou let, je pobyt ve školce limitován na 46 hodin v měsíci. Pokud však dítě mladší dvou let bude školku navštěvovat ve větším rozsahu, nárok na rodičovský příspěvek v daném měsíci zaniká. (Kaczor, 2015)

2.4.5 Pohřebné

Účelem pohřebného je dle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, pomáhat rodinám kompenzovat náklady spojené s pohřbem člena rodiny v zákonem specifikovaných situacích. Tato dávka je vyplácena jednorázově po vypravení pohřbu a činí 5 000 Kč.

Podmínky nároku na pohřebné

Za oprávněnou osobu je zde považována fyzická osoba, která vypravila pohřeb a tudíž je uvedena na faktuře. Pokud nastane situace, že zaměstnavatel jako právnická osoba vypraví pohřeb zaměstnanci, o pohřebné žádat nemůže. Hlavní podmínkou nároku na pohřebné je, že se musí jednat o pohřeb nezaopatřeného dítěte nebo o pohřeb osoby, která byla rodičem nezaopatřeného dítěte. Dále musí být splněna podmínka, že zemřelá osoba měla trvalý pobyt na území České republiky. (Kaczor, 2015)

3 Analýza dávek státní sociální podpory

Praktická část bakalářské práce bude věnována analýze vyplacených dávek státní sociální podpory v České republice. Cíl této části spočívá v tom, že bude zkoumána výše a počet vyplacených dávek v České republice za posledních pět let. Jde tedy o období od roku 2014 do roku 2018. Výše vyplacených dávek bude porovnávána s vybraným konkrétním pracovištěm úřadu práce. Pro porovnání byl zvolen Úřad práce v Karviné. Úřad práce v Karviné byl pro účely této bakalářské práce vybrán z toho důvodu, že v oblasti Karvinska žije obyvatelstvo s velkou mírou exekucí, v rámci České republiky je zde vysoký podíl nezaměstnaných a také nízká podnikatelská aktivita. Tudíž se domnívám, že zde bude také velký podíl obyvatel pobírajících dávky státní sociální podpory. Výše a počet dávek státní sociální podpory vyplacených v České republice bude tedy srovnáván s výší a počtem vyplacených dávek státní sociální podpory Úřadem práce v Karviné.

3.1 Faktory působící na dávky státní sociální podpory

Na dávky státní sociální podpory působí jak faktory plošné, tak faktory, které se vyskytují výrazněji v rozdílných městech či okresech. Faktory plošné působí na celou Českou republiku, a tudíž mají vliv na každý úřad práce. Plošnými faktory rozumíme například zákony či vládní nařízení. Na dávky státní sociální podpory mají vliv i faktory, které nepůsobí plošně, ale vyskytují se ve větší míře v různých okresech nebo regionech. Výskyt těchto faktorů je dán regionálními rozdíly. V tomto případě se jedná například o nezaměstnanost, natalitu, mortalitu, fertilitu, sňatečnost či rozvodovost.

Dávky státní sociální podpory jsou upraveny v zákoně č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, a tudíž na ně budou mít největší vliv změny v legislativě.

3.1.1 Legislativní změny

Mezi nejzásadnější změny v legislativě bezesporu patří změny v čerpání rodičovského příspěvku. Na počátku června 2017 byl schválen návrh novely zákona o státní sociální podpoře, kdy novela zavádí několik změn. Mezi hlavní změny spadají podmínky pro čerpání rodičovského příspěvku. Od roku 2018 lze rodičovský příspěvek čerpat rychleji a jednodušeji než tomu bylo doposud. Do konce roku 2017 platilo, že maximální možná výše rodičovského příspěvku je 11 500 Kč měsíčně a minimální doba

čerpání rodičovského příspěvku, tedy částky 220 000 Kč, je do konce druhého roku dítěte. Od 1. 1. 2018 je minimální doba, za kterou může být rodičovský příspěvek vyčerpán, pouze šest měsíců. Čerpání rodičovského příspěvku je však i nadále závislé na velikosti příjmu. Měsíční výše rodičovského příspěvku nesmí být vyšší než 70% vyměřovacího základu. Pokud by tedy člověk požadoval čerpat rodičovský příspěvek během šesti měsíců, musely by jeho měsíční příjmy přesáhnout částku 90 000 Kč. (Dlouhá, 2017)

Další důležitou změnou týkající se rodičovského příspěvku je změna výše tohoto příspěvku při narození dvou a více dětí. Zatímco do konce roku 2017 byla výše rodičovského příspěvku při narození jednoho i více dětí jednotná a činila tedy v obou případech 220 000 Kč, od ledna 2018 je tomu jinak. Výše rodičovského příspěvku při narození dvou a více dětí činí 330 000 Kč. Je to tedy o 110 000 Kč více než doposud. (Dlouhá, 2017)

Další aktuální změnou v legislativě je změna týkající se příspěvku na bydlení. Od 1. ledna 2018 nabyla účinnosti druhá část novelizace zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, provedená zákonem č. 200/2017 Sb., která se dotkla úprav v nárocích na příspěvek na bydlení. K vyřízení nároku na příspěvek na bydlení je od 1. 1. 2018 zapotřebí doložit nový tiskopis, doklad o výši nákladů na bydlení, který je upraven v souladu s novelou zákona. Tento tiskopis je k dispozici na kontaktních pracovištích úřadů práce České republiky. Novelou zákona byl upřesněn výčet nákladů na bydlení, které jsou pro příspěvek na bydlení zohledňovány. Žadatel příspěvku na bydlení je také povinen podrobně rozepsat náklady na bydlení, a tudíž nelze dokládat náklady na bydlení paušální částkou. U nájemních a družstevních bytů, stejně jako u bytů vlastníků, tvoří náklady na bydlení - náklady za nájemné, náklady za plyn, náklady za elektřinu, náklady za pevná paliva a náklady za plnění poskytované s užíváním bytu. Náklady za plnění poskytované s užíváním bytu rozumíme náklady za dodávku tepla, odvoz komunálního odpadu, provoz výtahu atd. Všechny tyto položky musí být vyplněny v dokladu o výši nákladů na bydlení a dále musí být také uvedeno, zda jsou nebo nejsou dané náklady placeny zálohově. Zúčtování zálohových plateb musí být doloženo minimálně 1krát za 12 měsíců. U nájemních vztahů, které jsou sjednány na méně než 12 měsíců, je nutné zúčtování předložit vždy ke konci platnosti smlouvy. (Veselíková, 2018)

Jak již bylo zmíněno výše, od 1. ledna 2018 nabyla účinnosti novelizace zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, provedená zákonem č. 200/2017 Sb., která se dotkla také úprav v nárocích na přídavek na dítě. Nárok na přídavek na dítě mají nově rodiny s příjmy do 2,7 násobku životního minima, namísto 2,4 násobku životního minima. Výše přídavku na dítě se však nijak nemění.

Výjimkou jsou rodiny, kde alespoň jeden rodič pracuje a má tedy příjem ze samostatné výdělečné činnosti nebo ze závislé činnosti nejméně ve výši životního minima jednotlivce. V tomto případě má rodina nárok na zvýšení částky o 300 Kč měsíčně, což ročně způsobuje zvýšení přídavku na dítě o 3600 Kč. (MPSV, 2018)

3.1.2 Demografické faktory

Kromě právních norem je také velmi důležité zmínit ty faktory, které se od legislativy liší tím, že nepůsobí konkrétně na dávky státní sociální podpory, ale mohou změnit strukturu příjemců dávek. Těmito faktory rozumíme například **míru nezaměstnanosti** či **počet obyvatel**.

Nezaměstnanost je v poslední době velmi diskutovaným tématem. Ministerstvo práce a sociálních věcí počínaje lednem 2013 přešlo na nový ukazatel nezaměstnanosti v České republice s názvem „podíl nezaměstnaných osob“. Tento ukazatel vyjadřuje podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15 – 64 let ze všech obyvatel ve stejném věku. Ukazatel nahrazuje míru registrované nezaměstnanosti, která poměřovala všechny dosažitelné uchazeče o zaměstnání pouze k ekonomicky aktivním osobám. (MPSV, 2013)

Aktuálně byl v České republice zaznamenán ekonomický růst a také rekordně nízká nezaměstnanost. Podíl nezaměstnaných osob dosahuje v České republice podprůměrných hodnot v rámci Evropské unie. V současné době patří Česká republika mezi země s nejnižším podílem nezaměstnaných osob v Evropské unii. Z údajů uvedených v tabulce č. 3.1 je patrné, že se podíl nezaměstnaných osob v České republice neustále snižuje. (Bartušková, 2017)

Tab. 3.1 Podíl nezaměstnaných ve věku 15-64 let v České republice v %

Rok	2013	2014	2015	2016	2017
Podíl nezaměstnaných	8,17	7,46	6,24	5,19	3,77

Zdroj: ČSÚ (2018); vlastní zpracování

Takto nízká nezaměstnanost nastala díky kombinaci několika faktorů. Nejdůležitějším faktorem je bezesporu ekonomický růst, který se promítl jak do průmyslu, tak do služeb. Hlavním faktorem ekonomického růstu jsou například nízké úrokové sazby, expanze automobilového průmyslu a intervenční politika ČNB za slabou korunu. Mezi další faktory spadá například růst českého průmyslu. Nadprůměrného růstu dosahuje například automobilový průmysl, chemický průmysl, či sektor IT technologií. Dalším důvodem nízké nezaměstnanosti je také výše mezd v České republice, která je oproti sousednímu Německu velmi nízká. Na druhou stranu se v České republice projevuje také neochota přijímat pracovníky ze zahraničí a nedostatek pracovníků způsobuje problém pro další rozvoj českých podniků. Tudíž tento faktor do budoucna pozitivně působí na růst mezd v České republice. (Bartušková, 2017)

Co se týče kontaktního pracoviště v Karviné, tak i zde došlo v posledních letech k výraznému poklesu podílu nezaměstnaných. Podíl nezaměstnaných uchazečů ve věku 15 – 64 let vypočtený z počtu obyvatelstva v témže věku dosáhl u kontaktního pracoviště v Karviné k 31. 12. 2017 hodnoty 9,51%. Ve srovnání s podílem nezaměstnaných uchazečů k 31. 12. 2016 byl o 2,68 % nižší. Nicméně z údajů uvedených v tabulce č. 3.2 je zřejmé, že v porovnání s celou Českou republikou patří oblast Karvinska mezi oblasti s vysokým podílem nezaměstnaných. (Slunská, 2018)

Tab. 3.2 Podíl nezaměstnaných ve věku 15-64 let u kontaktního pracoviště v Karviné v %

Rok	2013	2014	2015	2016	2017
Podíl nezaměstnaných	14,42	14,08	12,9	12,19	9,51

Zdroj: Slunská (2018); vlastní zpracování

Dalším faktorem, který může mít vliv na dávky státní sociální podpory, jsou změny v počtu obyvatel. Tyto změny jsou dalším nepřímým faktorem, jelikož struktura obyvatel přímo neovlivňuje dávky státní sociální podpory. Počet obyvatel žijících v České republice má vliv na dávky státní sociální podpory, jelikož čím více obyvatel danou oblast obývá, tím více žadatelů a příjemců dávek státní sociální podpory je. Z údajů uvedených v tabulce č. 3.3 je zřejmé, že počet obyvatel v České republice každoročně kolísá.

Tab. 3.3 Počet obyvatel v České republice za období 2014-2018

Rok	2014	2015	2016	2017	2018
Počet obyvatel	10 512 419	10 538 275	10 553 843	10 578 820	10 610 055

Zdroj: ČSÚ (2019); vlastní zpracování

Z tabulky č. 3.4, která je níže uvedena je zřejmé, že počet obyvatel spadajících pod kontaktní pracoviště v Karviné činí pro rok 2018 65 010. To je zhruba 5,39% obyvatelstva Moravskoslezského kraje, kde žije celkem 1 205 886 obyvatel. (ČSÚ, 2019)

Počet obyvatel poklesl od roku 2014 o 3 239 obyvatel což je zhruba 4,75%. Jednou z možných příčin poklesu počtu obyvatel je nízká porodnost. Tento globální problém současné doby vede ke stárnutí populace. Dalším důvodem poklesu počtu obyvatel je fakt, že obyvatelstvo ve věkové kategorii 20-39 let díky své adaptabilitě často odchází za prací do větších měst, kde jsou jim nabízeny lepší pracovní příležitosti. Mezi další příčiny vylidňování karvinského regionu pak spadá stav životního prostředí, zejména v podobě znečištěného ovzduší. Za zmínku stojí také rostoucí sociální problémy doprovázené zvýšenou kriminalitou, přičemž atraktivita života v takové společnosti pak klesá. (Slunská, 2018)

Tab. 3.4 Počet obyvatel spadajících pod kontaktní pracoviště v Karviné

Rok	2014	2015	2016	2017	2018
Počet obyvatel celkem	68 249	67 414	66 549	65 819	65 010
město Karviná	56 848	55 985	55 163	54 413	53 522
obec Dětmárovice	4 166	4 197	4 184	4 195	4 227
obec Stonava	1 891	1 898	1 869	1 878	1 851
obec Petrovice u Karviné	5 344	5 334	5 333	5 333	5 410

Zdroj: ČSÚ (2019); vlastní zpracování

3.2 Analýza vyplacených dávek v České republice za období 2014-2018

V následujících podkapitolách bude provedena analýza nákladů na dávky státní sociální podpory vyplacených v České republice za období 2014-2018. Budou zde také zjišťovány příčiny jednotlivých výkyvů nákladů, které v průběhu období vznikly.

3.2.1 Přídavek na dítě

Na přídavek na dítě má dle § 12 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře nárok nezaopatřené dítě žijící v rodině, jejíž rozhodný příjem nepřesáhne 2,7 násobek částky životního minima rodiny v předchozím kalendářním čtvrtletí. (MPSV, 2018) Blíže je tento přídavek charakterizován v předcházející kapitole.

Z tabulky č. 3.5 je zřejmé, že v České republice mají náklady na přídavek na dítě klesající tendenci. Výjimkou je rok 2018, kdy náklady na tento přídavek vzrostly o 1,63%. Důvodem tohoto vzrůstu je novelizace zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, provedená zákonem č. 200/2017 Sb. Novelizace se dotkla také úprav v nárocích na přídavek na dítě. Nárok na přídavek na dítě mají totiž nově rodiny s příjmy do 2,7 násobku životního minima namísto 2,4 násobku životního minima. Změna nastala také ve výši přídavku na dítě, kdy se za některých okolností zvýšil přídavek o 300 Kč měsíčně. (MPSV, 2018)

Ovšem v předcházejících letech se náklady na přídavek na dítě snižovaly. Důvodem postupného poklesu nákladů na přídavek na dítě je dle názoru autorky skutečnost, že v posledních letech dochází k rapidnímu snižování nezaměstnanosti a rodiny tudíž ve většině případů již nesplňují podmínku nároku na přídavek na dítě. Z následující tabulky č. 3.5 lze vysledovat, že počet vyplacených dávek se také snižuje.

Tab. 3.5 Vývoj přídavku na dítě v České republice za sledované období 2014 - 2018

Rok	2014	2015	2016	2017	2018
Náklady na dávky (v tis. Kč)	3 206 000	3 057 000	2 817 000	2 479 000	2 520 000
Počet vyplacených dávek	5 492 992	5 088 480	4 695 752	4 131 497	3 616 800

Zdroj: ČSÚ (2019); vlastní zpracování

V roce 2015 byl zaznamenán pokles nákladů na přídavek na dítě zhruba o 4,65%. K mnohem většímu poklesu pak došlo v roce 2016, kdy náklady na přídavek na dítě poklesly vzhledem k roku 2015 o 7,85%. Největší pokles nákladů na tento přídavek byl však zaznamenán v roce 2017, kdy poklesly náklady o 12% oproti roku 2016. Důvodem tak rapidního poklesu byl pravděpodobně nízký podíl nezaměstnaných osob, který činil v České republice v roce 2017 pouze 3,77%. (ČSÚ, 2018)

3.2.2 Příspěvek na bydlení

Na příspěvek na bydlení má dle § 12 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře nárok vlastník nebo nájemce bytu, který je v bytě přihlášen k trvalému pobytu, pokud 30 % (v Praze 35 %) rozhodného příjmu v rodině nestačí k pokrytí nákladů na bydlení. (MPSV, 2019) Blíže je příspěvek na bydlení definován v předcházející kapitole.

Tab. 3.6 Vývoj příspěvku na bydlení v České republice za sledované období 2014 - 2018

Rok	2014	2015	2016	2017	2018
Náklady na dávky (v tis. Kč)	8 843 000	9 161 000	9 261 000	8 622 000	7 689 000
Počet vyplacených dávek	2 646 216	2 694 879	2 652 693	2 490 817	2 381 600

Zdroj: ČSÚ (2019); vlastní zpracování

Dle tabulky č. 3.6 není v České republice příspěvek na bydlení charakteristický výrazným kolísáním. Nelze tedy přesně říci, zda náklady na příspěvek na bydlení mají rostoucí či klesající tendenci. Od roku 2012 však platí omezená délka pobírání tohoto příspěvku. Domácnosti mají nárok na příspěvek na bydlení pouze 84 měsíců v deseti po sobě jdoucích letech. Z tohoto tvrzení vyplývá, že domácnosti mohou pobírat příspěvek na bydlení v daném desetiletí pouze 7 let. (Gola, 2012)

V roce 2015 se zvýšily náklady na příspěvek na bydlení o 3,47%. Rok 2016 je zhruba srovnatelný s rokem předcházejícím. Náklady na příspěvek na bydlení vzrostly o pouhých 1,08%. V roce 2017 pak došlo k většímu poklesu nákladů na příspěvek na bydlení, a to konkrétně o 6,9%. Důvodem tohoto poklesu je nařízení vlády, které stanovilo snížení normativních nákladů na bydlení zhruba o 643 Kč měsíčně. Normativní náklady jsou vyšší ve větších městech a rostou i s počtem osob žijících ve společné domácnosti. (Zámečník, 2017)

Další pokles nákladů na příspěvek na bydlení byl zaznamenán v roce 2018, kdy došlo ke snížení těchto nákladů o 10,8%. Tento pokles je dán legislativní změnou, která zavazuje všechny žadatele o příspěvek na bydlení doložit veškeré náklady na bydlení podrobně rozepsané na jednotlivé položky, oproti letem předcházejícím, kdy žadatel dokládal náklady na bydlení částkou paušální. U všech rozepsaných položek musí žadatel dále uvést, zda náklady platí nebo neplatí zálohově. Na výši vyplacených nákladů na příspěvek na bydlení mají dle názoru autorky vliv také zvyšující se náklady na bydlení. (Měšec, 2019)

3.2.3 Rodičovský příspěvek

Rodičovský příspěvek je jednou z nejnákladnějších dávek poskytovaných prostřednictvím systému státní sociální podpory a navazuje na peněžitou pomoc v mateřství. Nárok na rodičovský příspěvek má dle § 12 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře rodič za podmínky, že celý kalendářní měsíc osobně, celodenně a řádně pečuje o dítě do čtyř let věku. Je-li dítě dlouhodobě zdravotně postižené, má rodič možnost čerpat rodičovský příspěvek do deseti let věku dítěte. Příjmy rodičů zde nejsou sledovány, avšak pokud rodič vykonává výdělečnou činnost, má povinnost zajistit péči o dítě jinou zletilou osobou. Blíže je rodičovský příspěvek definován v předcházející kapitole.

Tab. 3.7 Vývoj rodičovského příspěvku v České republice za sledované období 2014 – 2018

Rok	2014	2015	2016	2017	2018
Náklady na dávky (v tis. Kč)	22 913 000	22 480 000	22 625 000	22 984 000	24 959 000
Počet vyplacených dávek	3 411 674	3 328 505	3 297 317	3 343 106	3 409 200

Zdroj: ČSÚ (2019); vlastní zpracování

V České republice se náklady na rodičovský příspěvek pohybují zhruba ve stejné výši. Tabulka č. 3.7 zobrazuje pohled na rodičovský příspěvek, a to jak z pohledu nákladů, tak i z pohledu vyplaceného počtu. V roce 2015 byl zaznamenán pokles nákladů na rodičovský příspěvek o 1,89%. Na první pohled tedy není zřejmá výrazná změna v konstrukci. V roce 2016 došlo ke zvýšení nákladů na rodičovský příspěvek o 0,64% a v roce 2017 byl zaznamenán vzrůst o 1,56%. Do konce roku 2017 byl rodičovský příspěvek po celou dobu rodičovské dovolené stejný a souhrnně činil 220 000 Kč. Před novelou č. 200/2017 Sb., byla horní hranice výše čerpání

rodičovského příspěvku 11 500 Kč. Od roku 2018 je limit dán výší denního vyměřovacího základu a nejkratší doba čerpání je stanovena na šest měsíců. Novela č. 200/2017 Sb., tedy umožňuje rodičům rychlejší nástup do zaměstnání a v případě, že mají vysoký denní vyměřovací základ, nevzniká těmto rodinám finanční propad. K výrazné legislativní změně tedy došlo až po roce 2017, a tudíž nejsou v letech 2014-2017 zaznamenány výrazný výkyvy v nákladech na rodičovský příspěvek. K největšímu vzrůstu nákladů na tento příspěvek došlo v roce 2018, kdy byl zaznamenán nárůst o 7,9%. Takto znatelný nárůst pravděpodobně souvisí s legislativní změnou, díky které mají rodiče při narození vícero nároků na navýšení celkové částky o 110 000 Kč. Celková částka rodičovského příspěvku činí v tomto případě 330 000 Kč. (MPSV, 2018)

3.2.4 Porodné

Porodné je dávkou státní sociální podpory a tato jednorázová dávka přispívá matce na náklady související s narozením dítěte. V České republice došlo během posledních let k mnoha legislativním změnám. Zatímco v roce 2010 měli na porodné v České republice nárok všichni rodiče, bez ohledu na příjmovou situaci, počátkem ledna 2011 však došlo ke změně a na porodné měli nárok pouze rodiče, jejichž rodinný příjem nepřesáhl 2,4 násobek životního minima.

Tab. 3.8 Vývoj porodného v České republice za sledované období 2014 - 2018

Rok	2014	2015	2016	2017	2018
Náklady na dávky (v tis. Kč)	143 000	256 000	256 000	218 000	175 000
Počet vyplacených dávek	11 012	22 151	22 499	19 226	15 600

Zdroj: ČSÚ (2019); vlastní zpracování

Tabulka č. 3.8 zobrazuje pohled na porodné, a to jak z pohledu nákladů, tak i z pohledu vyplaceného počtu. Ze sledovaných údajů za posledních pět let je známo, že v roce 2015 došlo ke zvýšení nákladů na porodné o 44,1%. Takto prudký nárůst byl zapříčiněn změnou v legislativě. Do konce roku 2014 měla na porodné nárok rodina při narození prvního dítěte, přičemž rodinný příjem nesměl přesáhnout 2,4 násobek životního minima. Pro nárok na porodné se tedy posuzoval příjem celé rodiny. Od ledna 2015 pak měla na porodné nárok rodina, v níž příjem posuzovaných osob nepřekročil 2,7 násobek životního minima a porodné se začalo vyplácet na první i na druhé narozené dítě. Zvýšení limitu vedlo tedy k tomu, že více rodin splňovalo podmínky

nároku na porodné. Rozhodující je příjem za předcházející kalendářní čtvrtletí. V praxi se tak posuzuje příjem buď za leden až březen, duben až červen, červenec až září nebo říjen až prosinec. Záleží na termínu narození dítěte. V roce 2015 došlo také ke změně výše porodného. Zatímco do konce roku 2014 činilo porodné na první dítě 13 000 Kč a při vícečetném porodu 19 500 Kč, od ledna 2015 pak porodné na první dítě zůstalo zachováno a činilo tedy částku 13 000 Kč. Změna však nastala při vícečetném porodu, kdy rodina obdržela porodné na první dítě ve výši zmiňovaných 13 000 Kč a také porodné na druhé dítě ve výši 10 000 Kč. Celková částka porodného tedy činila 23 000 Kč. (Gola, 2014)

V roce 2016 nedošlo k žádné změně nákladů na porodné. V roce 2017 pak poklesly náklady na porodné o 14,9% a v roce 2018 pak došlo opět ke snížení nákladů na porodné o 19,7%. Na tento pokles mají pravděpodobně vliv demografické změny, jelikož nedošlo k žádným legislativním změnám.

3.2.5 Pohřebné

Tab. 3.9 Vývoj pohřebného v České republice za sledované období 2014 - 2018

Rok	2014	2015	2016	2017	2018
Náklady na dávky (v tis. Kč)	13 000	14 000	13 000	13 000	12 500
Počet vyplacených dávek	2 720	2 729	2 655	2 573	2 400

Zdroj: ČSÚ (2019); vlastní zpracování

V České republice není dle tabulky č. 3.9 pohřebné charakteristické výrazným kolísáním a náklady na pohřebné se za sledované období pohybují zhruba na stejné úrovni. Hlavním faktorem, který má vliv na počet vyplacených dávek pohřebného, je úmrtnost. V roce 2015 bylo evidováno 111,2 tisíc zemřelých osob. V roce 2016 pak došlo ke snížení úmrtnosti o 3,06% a bylo tedy evidováno 107,8 tisíc zemřelých osob. (ČSÚ, 2017) V tomto případě je tedy pokles zemřelých osob doprovázen poklesem nákladů na pohřebné. Míra úmrtnosti však ne vždy odpovídá výši nákladů na tuto dávku. Pokud bude například v některém roce zaznamenáno snížení nákladů na pohřebné i přesto, že v tomto roce došlo ke zvýšení míry úmrtnosti, pravděpodobně je tato situace způsobena tím, že nebylo žádáno o dávku, i když bylo zaznamenáno úmrtí.

Výrazná změna týkající se pohřebného nastala počátkem roku 2008. Do konce roku 2007 měla nárok na pohřebné osoba dle §47 zákona č. 117/1995 Sb., která

vypravila pohřeb osobě, jež měla ke dni úmrtí trvalý pobyt na území České republiky, nebo byl-li pohřeb vypraven v České republice. Od 1. ledna 2008 se však podle zákona musí jednat o pohřeb, který byl vypraven rodiči nezaopatřeného dítěte nebo nezaopatřenému dítěti, tedy v případech, kdy náklady na tuto neočekávanou událost významně jednorázově zatíží rozpočty rodin pečujících o nezaopatřené děti. Nárok na pohřebné vzniká dnem pohřbení, přičemž nezáleží na tom, kdy byly náklady na pohřeb uhrazeny. (Ondrová, 2007)

Při pohledu jak na vývoj nákladů na tuto dávku, tak na počet vyplacených dávek lze říci, že při porovnání s ostatními dávkami státní sociální podpory tvořilo pohřebné vždy nejnižší částku. Z tohoto důvodu legislativní změna z roku 2008 nevyvolala nadměrné celkové snížení nákladů na dávky státní sociální podpory.

3.2.6 Shrnutí

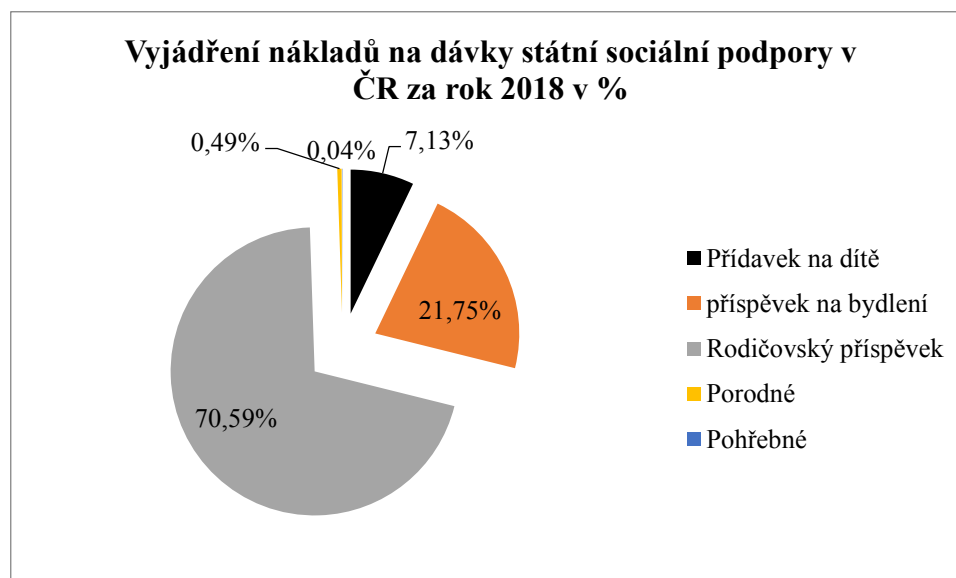
Z tabulky č. 3.10 je patrné, že vynaložené prostředky na dávky státní sociální podpory se od roku 2014 pohybují na poměrně stejné úrovni. Nejvyšší částkou čerpanou ze státního rozpočtu v rámci systému státní sociální podpory je rodičovský příspěvek. V roce 2018 tvořil rodičovský příspěvek 71% z celkově vyplacených dávek. V předchozích letech však tvořil rodičovský příspěvek zhruba 65% z celkově vyplacených dávek. Z testovaných dávek tvoří největší část příspěvek na bydlení, který v roce 2018 tvořil zhruba 22% z celkově vyplacených dávek. V letech předchozích však příspěvek na bydlení zastával v průměru 25% z celkově vyplacených dávek. Jak již bylo zmíněno v předcházející kapitole, důvodem poklesu nákladů na příspěvek na bydlení byly legislativní změny, díky nimž došlo ke zpřísnění pravidel nároku na tento příspěvek.

Tab. 3.10 Vývoj nákladů na dávky státní sociální podpory v České republice za sledované období 2014-2018

Rok	2014	2015	2016	2017	2018
Přídavek na dítě (v tis. Kč)	3 206 000	3 057 000	2 817 000	2 479 000	2 520 000
Příspěvek na bydlení (v tis. Kč)	8 843 000	9 161 000	9 261 000	8 622 000	7 689 000
Rodičovský příspěvek (v tis. Kč)	22 913 000	22 480 000	22 625 000	22 984 000	24 959 000
Porodné (v tis. Kč)	143 000	256 000	256 000	218 000	175 000
Pohřebné (v tis. Kč)	13 000	14 000	13 000	13 000	12 500
Celkem (v tis. Kč)	35 118 000	34 968 000	34 972 000	34 316 000	35 355 500

Zdroj: ČSÚ (2019); vlastní zpracování

K nejvyššímu nárůstu nákladů na dávky státní sociální podpory došlo v roce 2015 u porodného. Díky změně právní úpravy této dávky došlo k markantnímu zvýšení nákladů na porodné o 44,1%. Z grafu č. 3.1 je však zřejmé, že i přesto však náklady na porodné tvoří spolu s náklady na pohřebné nejmenší podíl z celkově vyplacených dávek.

Graf 3.1 Vyjádření nákladů na dávky státní sociální podpory v České republice za rok 2018 v %

Zdroj: ČSÚ (2019); vlastní zpracování

3.3 Analýza dávek státní sociální podpory vyplacených Úřadem práce v Karviné

V následujících podkapitolách bude provedena analýza nákladů na dávky státní sociální podpory vyplacených Úřadem práce v Karviné. Úřad práce v Karviné, jako kontaktní pracoviště, pod sebou zahrnuje město Karviná, obec Dětmárovice, obec Stonavu a obec Petrovice u Karviné.

3.3.1 Přídavek na dítě

Tab. 3.11 Vývoj přídavku na dítě vyplaceného Úřadem práce v Karviné za sledované období 2014-2018

Rok	2014	2015	2016	2017	2018
Náklady na dávky	33 632 484	32 617 646	30 872 789	28 831 422	29 986 920
Počet vyplacených dávek	53 433	52 319	49 900	46 231	38 775

Zdroj: Úřad práce v Karviné (2019); vlastní zpracování

V případě kontaktního pracoviště v Karviné mají náklady na přídavek na dítě také klesající tendenci. Výjimkou je opět pouze rok 2018, kdy náklady na tento přídavek vzrostly o 3,85%. I přesto, že náklady na přídavek na dítě vzrostly, snížil se počet vyplacených dávek. Z údajů za sledované období je z tabulky č. 3.11 zřejmé, že počet vyplacených dávek v roce 2018 poklesl, vzhledem k roku 2017, o 16,13%. Důvodem vzrůstu nákladů na přídavek na dítě je novela zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře. Od 1. ledna 2018, se totiž nehodnotí výše příjmu za předchozí kalendářní rok, nýbrž za předchozí kalendářní čtvrtletí. Další důležitou změnou je také zvýšení tohoto přídavku rodinám, v nichž alespoň jeden z rodičů bude pracovat. Pokud bude tedy alespoň jeden rodič v rozhodném období pracovat nebo bude mít jiný příjem například formou nemocenské dávky, podpory v nezaměstnanosti, podpory při rekvalifikaci, rodičovského příspěvku, důchodu, příspěvku na péči, ve výši nejméně 3410 Kč měsíčně, pak bude mít nárok na zvýšení přídavku na dítě o 300 Kč měsíčně.

V roce 2018 tedy Úřad práce v Karviné vyplatil 1,19% celkové částky přídavku na dítě v rámci České republiky. Je to číslo poměrně malé, avšak je nutné si uvědomit, že kontaktní pracoviště v Karviné pod sebou zahrnuje pouze 65 010 obyvatel, což je v rámci České republiky pouze 0,61%. (ČSÚ, 2019)

3.3.2 Příspěvek na bydlení

Tab. 3.12 Vývoj příspěvku na bydlení vyplaceného Úřadem práce v Karviné za sledované období 2014-2018

Rok	2014	2015	2016	2017	2018
Náklady na dávky	157 192 647	159 091 871	163 629 880	156 146 345	140 281 592
Počet vyplacených dávek	49 139	50 265	50 436	47 686	43 316

Zdroj: Úřad práce v Karviné (2019); vlastní zpracování

Z údajů uvedených v tabulce č. 3.12 je zřejmé, že v případě kontaktního pracoviště v Karviné také nejsou náklady na příspěvek na bydlení charakteristické výrazným kolísáním. V roce 2015 vzrostly náklady na příspěvek na bydlení o pouhých 1,19% a počet vyplacených dávek se zvýšil zhruba o 2,2%. Takto nepatrná změna je způsobena tím, že nedošlo k žádným legislativním změnám. Rok 2016 pak přináší nárůst nákladů na příspěvek na bydlení o 2,8%. Od tohoto roku pak náklady na příspěvek na bydlení klesají. Jednou z možných příčin poklesu nákladů na příspěvek na bydlení je již zmiňovaný podíl nezaměstnaných osob, který výrazně klesá. V roce 2017 byl zaznamenán pokles nákladů na příspěvek na bydlení o 4,57% a počet vyplacených dávek poklesl o 5,45%. Tento pokles pravděpodobně souvisí s růstem hrubých peněžních příjmů jednotlivců. Ačkoliv měsíční náklady na bydlení domácnosti rok od roku rostou, vlivem rostoucích měsíčních příjmů jsou náklady na bydlení v % z čistého příjmu domácnosti nižší. viz Tab. 3.13

Přesto se autorka domnívá, že vývoj nákladů na bydlení nemá výrazný vliv na zvýšení nákladů na příspěvek na bydlení. Tento faktor může sice do jisté míry ovlivnit výši nákladů na příspěvek na bydlení, ale zároveň musí být nárůst nákladů ovlivněn i jinými faktory, které lze přisoudit městu Karviná a příslušným obcím. V roce 2018 pak došlo k poklesu nákladů na příspěvek na bydlení o 10,16% a příčinou tohoto poklesu je zajisté legislativní změna, která přinesla přísnější podmínky nároku na tento příspěvek.

Tab. 3.13 Náklady na bydlení v KČ za měsíc na domácnost

Rok	2014	2015	2016	2017	2018
Náklady na bydlení v KČ za měsíc na domácnost	5 602	5 540	5 595	5 626	5 795
Z toho:					
Náklady na užívání bytu	1 252	1 269	1 330	1 320	1 332
Elektřina	1 509	1 475	1 484	1 462	1 448
Plyn z dálkového zdroje	986	953	955	887	927
Teplo a teplá voda	761	737	719	692	695
náklady na bydlení v % z čistého příjmu domácnosti	18,3	17,7	17,1	16,6	15,9

Zdroj: ČSÚ (2019); vlastní zpracování

3.3.3 Rodičovský příspěvek

Tab. 3.14 Vývoj rodičovského příspěvku vyplaceného Úřadem práce v Karviné za sledované období 2014-2018

Rok	2014	2015	2016	2017	2018
Náklady na dávky	133 396 636	122 358 312	119 897 724	120 937 416	134 987 658
Počet vyplacených dávek	21 291	19 825	18 999	18 878	18 982

Zdroj: Úřad práce v Karviné (2019); vlastní zpracování

V případě kontaktního pracoviště v Karviné se rodičovský příspěvek pohybuje zhruba ve stejné výši. Z údajů uvedených v tabulce č. 3.14 vyplývá, že od roku 2014 do roku 2016 měly náklady na rodičovský příspěvek klesající trend. K největšímu poklesu došlo v roce 2015 a to o 8,27%. V následujícím roce nebyl pokles nákladů výrazně znatelný, jelikož došlo ke snížení nákladů o pouhých 2,01%. K mírnému zvýšení nákladů pak došlo v roce 2017 a to konkrétně o 0,86%. Největší nárůst nastal v roce 2018, kdy došlo ke zvýšení nákladů na rodičovský příspěvek o 10%. Tento nárůst je způsoben, jak již bylo zmíněno, legislativní změnou.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že Úřad práce v Karviné vyplatil za rok 2018 pouhých 0,54% nákladů na rodičovský příspěvek v rámci celé České republiky.

3.3.4 Porodné

Tab. 3.15 Vývoj porodného vyplaceného Úřadem práce v Karviné za sledované období 2014-2018

Rok	2014	2015	2016	2017	2018
Náklady na dávky	1 137 500	1 936 000	2 021 000	1 915 000	1 466 000
Počet vyplacených dávek	86	167	176	164	128

Zdroj: Úřad práce v Karviné (2019); vlastní zpracování

Při pohledu na tabulku č. 3.15 lze říci, že během sledovaného období náklady na porodné kolísaly v průměru okolo 1,7 mil. Kč. V roce 2015 došlo ke zvýšení nákladů na porodné o 41,2% a příčinou tohoto nárůstu jsou již zmiňované legislativní změny. V letech 2015 - 2017 se náklady na porodné pohybovaly zhruba ve stejné výši a počet vyplacených dávek v těchto letech lze označit za srovnatelný. V roce 2018 pak došlo ke snížení nákladů na porodné o 23,5% a tento pokles pravděpodobně souvisí s demografickými změnami.

3.3.5 Pohřebné

Tab. 3.16 Vývoj pohřebného vyplaceného Úřadem práce v Karviné za sledované období 2014-2018

Rok	2014	2015	2016	2017	2018
Náklady na dávky	90 000	80 000	65 000	95 000	75 000
Počet vyplacených dávek	18	16	13	19	15

Zdroj: Úřad práce v Karviné (2019); vlastní zpracování

Z údajů za sledované období je zřejmé, že i v případě kontaktního pracoviště v Karviné není pohřebné charakteristické výrazným kolísáním. V roce 2015 došlo ve městě Karviná ke snížení úmrtnosti o 5,88% a zemřelo tedy 769 osob oproti roku 2014, kdy bylo evidováno 817 zemřelých osob. (ČSÚ, 2016) Vzhledem k tomu, že se údaje v tabulce č. 3.16 týkají kromě města Karviná také dalších třech obcí, je tedy zřejmé, že od legislativní změny v roce 2008 splňuje podmínky nároku na pohřebné jen malá skupina obyvatel.

3.3.6 Shrnutí

Tabulka č. 3.17 zachycuje prostředky vynaložené na dávky státní sociální podpory Úřadem práce v Karviné. Z údajů za sledované období lze vypožorovat, že mají náklady na dávky státní sociální podpory klesající trend. V roce 2018 vyplatil Úřad

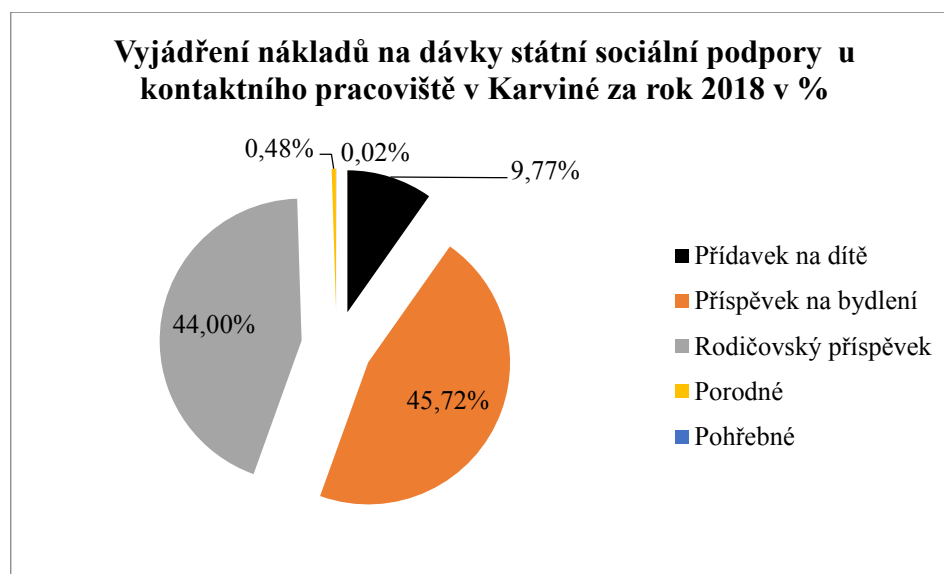
práce v Karviné částku 306 797 170 Kč. V porovnání s rokem 2014 je to částka nižší o 5,73%.

Tab. 3.17 Vývoj nákladů na dávky státní sociální podpory vyplacených Úřadem práce v Karviné

Rok	2014	2015	2016	2017	2018
Přídavek na dítě	33 632 484	32 617 646	30 872 789	28 831 422	29 986 920
Příspěvek na bydlení	157 192 647	159 091 871	163 629 880	156 146 345	140 281 592
Rodičovský příspěvek	133 396 636	122 358 312	119 897 724	120 937 416	134 987 658
Porodné	1 137 500	1 936 000	2 021 000	1 915 000	1 466 000
Pohřebné	90 000	80 000	65 000	95 000	75 000
Celkem	325 449 267	316 083 829	316 486 393	307 925 183	306 797 170

Zdroj: Úřad práce v Karviné (2019); vlastní zpracování

Nejvyšší částkou vyplacenou Úřadem práce v Karviné v rámci systému státní sociální podpory je příspěvek na bydlení. Z grafu č. 3.2 vyplývá, že v roce 2018 činil příspěvek na bydlení 45,72% z celkově vyplacených dávek. Naopak nejmenší podíl na vyplacených dávkách zastávalo pohřebné, které se na celkových vyplacených nákladech podílelo pouze z 0,02%

Graf 3.2 Vyjádření nákladů na dávky státní sociální podpory u kontaktního pracoviště v Karviné za rok 2018 v %

Zdroj: Úřad práce v Karviné (2019); vlastní zpracování

3.4 Podíl nákladů Úřadu práce v Karviné na celkových nákladech ČR

Tab. 3. 18 Podíl nákladů Úřadu práce v Karviné na celkových nákladech České republiky

Rok	2014	2015	2016	2017	2018
Přídavek na dítě	1,05%	1,07%	1,10%	1,16%	1,19%
Příspěvek na bydlení	1,78%	1,74%	1,77%	1,81%	1,82%
Rodičovský příspěvek	0,58%	0,54%	0,53%	0,53%	0,54%
Porodné	0,80%	0,76%	0,79%	0,88%	0,84%
Pohřebné	0,69%	0,57%	0,50%	0,73%	0,60%
Celkem	0,93%	0,90%	0,90%	0,90%	0,87%

Zdroj: ČSÚ, 2019

Tabulka č. 3.18 vyjadřuje procentuální podíl nákladů vyplacených Úřadem práce v Karviné na celkových nákladech České republiky. Z údajů za sledované období je patrné, že v letech 2014-2018 nedocházelo u jednotlivých dávek státní sociální podpory k výrazným změnám. Náklady na dávky státní sociální podpory vyplacené Úřadem práce v Karviné tvoří v průměru 0,90% nákladů České republiky. Jak již bylo zmíněno, největší podíl zastával v jednotlivých letech příspěvek na bydlení. Pravděpodobně je takto vysoký podíl zapříčiněn nezaměstnaností v karvinském regionu. Více občanů tedy splňuje podmínky nároku pro žádost o tento příspěvek. Podíl nezaměstnaných osob se v oblasti Karvinska pohybuje nad hodnotami České republiky a současně přesahuje hodnoty Moravskoslezského kraje. Důvodem nadprůměrného podílu nezaměstnaných v rámci České republiky je struktura obyvatel. Mezi bariery, které snižují šanci na zapojení uchazečů o zaměstnání na trh práce je v první řadě vzdělání. Zhruba 40% obyvatel má pouze základní vzdělání, a tudíž mají tito občané problém s nalezením adekvátního pracovního místa. Další bariérou je fakt, že zhruba 20% obyvatel Karvinska má problémy s exekucí, a tudíž se jim nevyplácí pracovat. (Slunská, 2018)

3.5 Dávky státní sociální podpory v modelových rodinách

V této podkapitole budou představeny modelové příklady nároku na jednotlivé dávky státní sociální podpory. Kaczor (2015) vysvětluje podmínky pro nárok na dávky státní sociální podpory následujícími příklady.

3.5.1 Přídavek na dítě

Úplná rodina se dvěma nezaopatřenými dětmi ve věku 8 a 16 let měla v uplynulém kalendářním čtvrtletí průměrný čistý příjem ve výši 23 500 Kč měsíčně a

oba rodiče řádně pracovali. Otázkou je, zda této rodině vznikne nárok na přídavek na dítě a pokud ano - v jaké výši. (Kaczor, 2015)

V první řadě je nutné určit životní minimum rodiny. V tomto případě činí životní minimum 10 560 Kč ($3\,140 + 2\,830 + 2\,140 + 2\,450$).

Následně se určí hranici příjmu, která je pro nárok na přídavek na dítě limitní. Rozhodný příjem rodiny musí být nižší než 2,7 násobek životního minima. Částku životního minima tedy vynásobíme koeficientem 2,7 a provedeným součinem získáme částku 28 512 Kč. Následně zhodnotíme, zda je příjem rodiny nižší než stanovený limit. V tomto případě je příjem rodiny ve výši 23 500 Kč nižší než limit 28 512 Kč a rodina tedy bude mít nárok na přídavek na dítě. Posledním krokem je tedy určit výši přídavku na dítě. Dítě ve věku 8 let bude mít nárok na přídavek na dítě ve výši 910 Kč. Je to částka o 300 Kč vyšší, jelikož alespoň jeden z rodičů pracuje. Druhé dítě ve věku 16 let bude mít nárok na částku 1 000 Kč. Tato částka je také zvýšena o 300 Kč. Přídavek na dítě bude tedy v případě této rodiny činit celkem 1 910 Kč měsíčně. (Kaczor, 2015)

3.5.2 Příspěvek na bydlení

V nájemním bytě ve městě se 30 000 obyvateli bydlí tříčlenná rodina Novákových. Celá rodina je v bytě hlášena k trvalému pobytu. Měsíční náklady na bydlení činí 11 000 Kč. Průměrný měsíční čistý příjem této rodiny v uplynulém kalendářním čtvrtletí činil 24 000 Kč. Otázkou je, zda bude mít tato rodina na příspěvek na bydlení, popřípadě v jaké výši. (Kaczor, 2015)

Při posouzení nároku na příspěvek na bydlení je důležité ověřit, zda jsou splněny podmínky nároku. O příspěvek na bydlení musí vždy žádat vlastník nebo nájemce bytu, který je v něm hlášen k trvalému pobytu. V tomto případě předpokládáme, že o příspěvek na bydlení požádá pan Novák. Dalším kritériem pro posouzení nároku na příspěvek na bydlení je, že náklady na bydlení musí přesáhnout 30% příjmu rodiny. V tomto případě činí náklady 11 000 Kč měsíčně a příjmy 24 000 Kč měsíčně. Podíl těchto dvou čísel dává hodnotu 0,4583 a po převedení na procenta zjistíme, že náklady činí 45,83% příjmů, což je více než zmiňovaných 30%. Toto kritérium tedy Novákovi splňují. Posledním kritériem je, že částka 30% příjmu rodiny nesmí být vyšší než částka normativních nákladů na bydlení. To zjistíme tak, že měsíční příjmy, které činí 24 000 Kč, vynásobíme 0,3. Součin těchto čísel nám dá hodnotu 7 200 Kč. Normativní náklady činí 10 065 Kč a jsou tedy vyšší než 7 200 Kč. Tudíž můžeme říci, že i tohle kritérium

rodina splňuje. Vzhledem k tomu, že Novákovi všechna kritéria nároku na příspěvek na bydlení splňují, můžeme určit výši dávky. Výše dávky je dána rozdílem mezi normativními náklady na bydlení a částkou 30% příjmu rodiny. V tomto případě bude výpočet vypadat takto: $10\,065 - 7\,200 = 2\,865$.

Závěr tedy zní, že Novákovi budou celé kalendářní čtvrtletí pobírat příspěvek na bydlení ve výši 2 865 Kč měsíčně. (Kaczor, 2015)

3.5.3 Rodičovský příspěvek

Paní Bláhová porodila syna. Před porodem studovala vysokou školu, tudíž nepracovala. Její manžel byl 5 let zaměstnán a jeho měsíční mzda v posledním roce činila 25 000 Kč hrubého. Otázkou je, zda bude v tomto případě nárok na volbu rodičovského příspěvku a pokud ano, jakou maximální částku bude moci paní Bláhová pobírat měsíčně. (Kaczor, 2015)

Z důvodu, že paní Bláhová nepracovala a neodváděla státu sociální pojištění, nárok na peněžitou pomoc v mateřství jí tudíž nevznikl nelze určit ani její vyměřovací základ. V tomto případě je tedy možnost provést volbu na základě předchozí ekonomické aktivity a výdělku otce. Určíme denní vyměřovací základ, který v tomto případě činí 822 Kč/den $(12 \times 25\,000) / 365$ dnů. Následně stanovíme 70% 30násobku denního vyměřovacího základu, který činí 17 262 Kč $(822 \times 30) \times 0,7$.

Následně určíme maximální hranici měsíční částky rodičovského příspěvku. Z důvodu, že je částka 70% 30násobku denního vyměřovacího základu vyšší než 7600 Kč, paní Bláhová může volit maximální částku rodičovského příspěvku 17 262 Kč měsíčně. Do roku 2018 by však paní Bláhová mohla volit maximální částku rodičovského příspěvku 11 500 Kč měsíčně. Od roku 2018 se totiž změnily podmínky v rychlosti čerpání a výši měsíční částky rodičovského příspěvku. Nově nesmí měsíční výše rodičovského příspěvku přesáhnout 70% vyměřovacího základu, tedy hrubého měsíčního výdělku. V případě, že měsíční mzda pana Bláhy činí 25 000 Kč hrubého, může rodina vyčerpat rodičovský příspěvek nejdříve za 13 měsíců.

3.5.4 Porodné

Slečna Kovářová porodila 22. května syna a jde o její první porod. Otcem je pan Novák, se kterým není sezdána, ale jako otec dítěte je v rodném listě uveden. Slečna Kovářová měla v daném roce až do května, než nastupovala na peněžitou pomoc v

mateřství, stabilní měsíční čistý příjem od zaměstnavatele 12 000 Kč měsíčně. Pan Novák je dlouhodobě nemocný a pobírá pouze nemocenské dávky v částce 8 500 Kč měsíčně. Otázkou je, zda matce vznikne nárok na porodné, popřípadě v jaké výši. (Kaczor, 2015)

V prvním případě je nutno zkontrolovat, zda jsou splněny podmínky nároku na porodné. Slečna Kovářová porodila své první dítě, tudíž podmínka, že musí jít o první nebo druhé živě narozené dítě je bezesporu splněna. Další podmínkou je, že průměrný měsíční čistý příjem rodiny nesmí v rozhodném období přesáhnout 2,7 násobek životního minima rodiny. Dle složení rodiny určíme životní minimum této rodiny jako součet životního minima jednotlivce, životního minima druhé osoby v domácnosti, která není nezaopatřeným dítětem a životního minima dítěte do 6 let. V tomto případě je životní minimum rodiny 8 860 Kč ($3790+3140+1930$).

Limit nároku je 2,7 násobek životního minima, tedy: $2,7 \times 8860 = 23\,922$ Kč. Průměrný měsíční čistý příjem této rodiny v rozhodném období činil 20 500 Kč, což je méně než 23 922 Kč. Tudíž i tato podmínka nároku na porodné je splněna. V tomto případě bude slečně Kovářové vyplaceno porodné ve výši 13 000 Kč. (Kaczor, 2015)

3.5.5 Pohřebné

Ve věku 47 let zemřel pan Kovanda, který má studující dceru ve věku 21 let. Otázkou je, zda bude mít rodina nárok na pohřebné. (Kaczor, 2015)

V tomto případě bude mít rodina na pohřebné nárok, jelikož jde o rodiče nezaopatřeného dítěte, kterým je dcera pana Kovandy. Po vypravení pohřbu a doložení faktury je možné požádat na úřadu práce o jednorázové vyplacení částky 5 000 Kč. Samozřejmě v tomto případě předpokládáme, že měl pan Kovanda trvalý pobyt na území České republiky. (Kaczor, 2015)

4 Zhodnocení

Následující kapitola bude zaměřena na počet vyplacených dávek státní sociální podpory a na množství vynaložených finančních prostředků v letech 2014-2018. Data vychází z údajů analyzovaných v předcházející kapitole. Účelem této kapitoly je také nastínit doporučení ke změně systému státní sociální podpory v České republice.

4.1 Množství finančních prostředků vynaložených na jednotlivé dávky v České republice

Tab. 4.1 Množství finančních prostředků vynaložených na jednotlivé dávky státní sociální podpory v ČR za období 2014-2018

Rok	2014	2015	2016	2017	2018
Přídavek na dítě (v tis. Kč)	3 206 000	3 057 000	2 817 000	2 479 000	2 520 000
Příspěvek na bydlení (v tis. Kč)	8 843 000	9 161 000	9 261 000	8 622 000	7 689 000
Rodičovský příspěvek (v tis. Kč)	22 913 000	22 480 000	22 625 000	22 984 000	24 959 000
Porodné (v tis. Kč)	143 000	256 000	256 000	218 000	175 000
Pohřebné (v tis. Kč)	13 000	14 000	13 000	13 000	12 500
Celkem (v tis. Kč)	35 118 000	34 968 000	34 972 000	34 316 000	35 355 500

Zdroj: ČSÚ (2019); vlastní zpracování

Z tabulky č. 4.1 je zřejmé, že v roce 2015 bylo vynaloženo na dávky státní sociální podpory zhruba 34,9 mld. Kč, což činilo zhruba o 0,2 mld. Kč méně než v roce předcházejícím. Ke snížení nákladů došlo u přídavku na dítě, a to konkrétně o 4,65% a také u rodičovského příspěvku o 1,89%. V tomto roce pak došlo ke zvýšení nákladů na příspěvek na bydlení o 3,47%. Zvýšení nákladů nastalo také v případě porodného, kdy byl zaznamenán nárůst o 44,14%. Náklady na pohřebné v tomto roce měly také rostoucí trend a byl zaznamenán nárůst o 7,14%.

V roce 2016 pak došlo jen k nepatrné změně výše nákladů na dávky státní sociální podpory, a to k nárůstu nákladů o 4 mil. Kč. Náklady na přídavek na dítě poklesly v roce 2016 o 7,85% a náklady na pohřebné poklesly o 7,14%. Nárůst nákladů byl zaznamenán u příspěvku na bydlení, kdy vzrostly náklady na tento příspěvek o 1,08%. Další Nárůst nákladů se týkal rodičovského příspěvku, kdy vzrostly náklady o 0,64% a u porodného byla vyplacena stejná částka jako v roce předcházejícím.

Rok 2017 přinesl snížení nákladů na dávky státní sociální podpory o 0,66 mld. Kč. V tomto roce došlo ke snížení nákladů na přídavek na dítě o 12% a byl zaznamenán také pokles nákladů na příspěvek na bydlení a to o 6,90%. Klesající trend měly v roce 2017 také náklady na porodné, které poklesly o 14,84%. K nárůstu nákladů pak došlo pouze u rodičovského příspěvku, a to konkrétně o 1,56%. Náklady na pohřebné představovaly stejnou částku jako v roce předcházejícím.

V roce 2018 došlo ke zvýšení nákladů na dávky státní sociální podpory o více než miliardu. Důvodem takto rapidního nárůstu nákladů je legislativní změna týkající se rodičovského příspěvku. Náklady na rodičovský příspěvek vzrostly o 7,91% a činily tak zhruba o 2 mld. Kč více než v roce předcházejícím. K nárůstu nákladů došlo také u přídavku na dítě, kde náklady vzrostly o 1,63%. V případě příspěvku na bydlení byl zaznamenán pokles nákladů o 10,8%. Oproti rodičovskému příspěvku, kde legislativní změna pozitivně ovlivnila občany pobírající tento příspěvek, přináší příspěvek na bydlení se změnou legislativy pro žadatele mnohem přísnější pravidla. K poklesu nákladů došlo také u porodného a pohřebného. Náklady na porodné poklesly o 19,72% a v případě pohřebného poklesly náklady o 3,85%.

4.2 Množství finančních prostředků vynaložených na jednotlivé dávky

Úřadem práce v Karviné

Tab. 4.2 Množství finančních prostředků vynaložených na jednotlivé dávky státní sociální podpory Úřadem práce v Karviné za období 2014-2018

Rok	2014	2015	2016	2017	2018
Přídavek na dítě	33 632 484	32 617 646	30 872 789	28 831 422	29 986 920
Příspěvek na bydlení	157 192 647	159 091 871	163 629 880	156 146 345	140 281 592
Rodičovský příspěvek	133 396 636	122 358 312	119 897 724	120 937 416	134 987 658
Porodné	1 137 500	1 936 000	2 021 000	1 915 000	1 466 000
Pohřebné	90 000	80 000	65 000	95 000	75 000
Celkem	325 449 267	316 083 829	316 486 393	307 925 183	306 797 170

Zdroj: Úřad práce v Karviné (2019); vlastní zpracování

Z tabulky č. 4.2 je zřejmé, že v roce 2015 bylo vynaloženo na dávky státní sociální podpory zhruba 316 mil. Kč, což činilo o 9 mil. Kč méně než v roce předcházejícím. Ke snížení nákladů došlo u přídavku na dítě, a to konkrétně o 3,02%, u rodičovského příspěvku o 8,27% a u pohřebného o 11,11%. V tomto roce pak došlo ke

zvýšení nákladů na příspěvek na bydlení o 1,19%. Zvýšení nákladů nastalo také v případě porodného, kdy byl zaznamenán nárůst o 41,2%.

V roce 2016 pak došlo ke snížení nákladů na dávky státní sociální podpory o 9,4 mil. Kč. Přídavek na dítě poklesl v roce 2016 o 5,35%. Ke snížení nákladů došlo také v případě rodičovského příspěvku, kdy byl zaznamenán pokles o 2,01%. Pokles nákladů byl v tomto roce zaznamenán také u pohřebného, kdy náklady na tuto dávku poklesly o 18,75%. Nárůst nákladů byl pak zaznamenán u příspěvku na bydlení a u porodného. V případě příspěvku na bydlení došlo ke zvýšení nákladů o 2,77% a u porodného byl zaznamenán nárůst nákladů o 4,21%.

Rok 2017 přinesl snížení nákladů na dávky státní sociální podpory o 8,5 mil. Kč. V tomto roce došlo ke snížení nákladů na přídavek na dítě o 6,61%, byl zaznamenán také pokles nákladů na příspěvek na bydlení a to o 4,57%. Klesající trend měly v roce 2017 také náklady na porodné, které poklesly o 5,24%. K nárůstu nákladů pak došlo u rodičovského příspěvku, a to konkrétně o 0,86%. Náklady na pohřebné v tomto roce vzrostly o 31,58%.

V roce 2018 došlo ke snížení nákladů na dávky státní sociální podpory zhruba o 1 mil. Kč. Ke snížení nákladů došlo u příspěvku na bydlení, kdy byl zaznamenán pokles o 10,16%. V tomto roce se snížily také náklady na porodné a pohřebné. V případě porodného bylo zaznamenáno snížení nákladů o 23,45% a u pohřebného pak došlo k poklesu nákladů o 21,05%. K nárůstu nákladů došlo u přídavku na dítě, a to konkrétně o 3,85%. Zvýšení nákladů nastalo také v případě rodičovského příspěvku, kdy náklady na tento příspěvek vzrostly o 10,41%.

4.3 Počet dávek vyplacených v České republice

Tab. 4.3 Počet dávek státní sociální podpory vyplacených v ČR za období 2014-2018

Rok	2014	2015	2016	2017	2018
Přídavek na dítě	5 492 992	5 088 480	4 695 752	4 131 497	3 616 800
Příspěvek na bydlení	2 646 216	2 694 879	2 652 693	2 490 817	2 381 600
Rodičovský příspěvek	3 411 674	3 328 505	3 297 317	3 343 106	3 409 200
Porodné	11 012	22 151	22 499	19 226	15 600
Pohřebné	2 720	2 729	2 655	2 573	2 400
Celkem	11 564 614	11 136 744	10 670 916	9 987 219	9 425 600

Zdroj: ČSÚ (2019); vlastní zpracování

Tabulka č. 4.3 obsahuje data týkající se počtu vyplacených dávek za sledované období. Z hodnot uvedených v tabulce je patrné, že přídavek na dítě tvořil nejpočetnější kategorii v rámci všech dávek státní sociální podpory. Také je zřejmé, že se počet vyplacených dávek v České republice rok od roku snižuje. Důvodem je pravděpodobně, jak již bylo zmíněno v předcházející kapitole, neustálý pokles podílu nezaměstnaných osob a také změny v legislativě, které vedou ke zpřísnění pravidel nároku na jednotlivé dávky státní sociální podpory. V roce 2015 bylo vyplaceno o 427 870 dávek státní sociální podpory méně než v roce 2014. V roce 2016 pak došlo ke snížení počtu vyplacených dávek o 465 828. Rok 2017 přinesl opětovné snížení počtu vyplacených dávek a to o 683 697. V roce 2018 pak bylo zaznamenáno snížení počtu vyplacených dávek o 561 619 v porovnání s rokem 2017. Je tedy zřejmé, že k největšímu poklesu počtu vyplacených dávek došlo v roce 2017, naopak nejmenší pokles nastal v roce 2015.

4.4 Počet dávek vyplacených Úřadem práce v Karviné

Tab. 4.4 Počet dávek státní sociální podpory vyplacených Úřadem práce v Karviné za období 2014-2018

Rok	2014	2015	2016	2017	2018
Přídavek na dítě	53 433	52 319	49 900	46 231	38 775
Příspěvek na bydlení	49 139	50 265	50 436	47 686	43 316
Rodičovský příspěvek	21 291	19 825	18 999	18 878	18 982
Porodné	86	167	176	164	128
Pohřebné	18	16	13	19	15
Celkem	123 967	122 592	119 524	112 978	101 216

Zdroj: Úřad práce v Karviné (2019); vlastní zpracování

Tabulka č. 4.4 obsahuje data týkající se počtu vyplacených dávek za sledované období. Z hodnot uvedených v tabulce je patrné, že příspěvek na bydlení tvořil nejpočetnější kategorii v rámci všech dávek státní sociální podpory. Také je zřejmé, že se počet vyplacených dávek rok od roku snižuje. V roce 2015 bylo vyplaceno o 1 375 dávek státní sociální podpory méně než v roce 2014. V roce 2016 pak došlo ke snížení počtu vyplacených dávek o 3 068. Rok 2017 přinesl opětovné snížení počtu vyplacených dávek a to o 6 546. V roce 2018 pak bylo zaznamenáno snížení počtu vyplacených dávek o 11 762 v porovnání s rokem 2017. Je tedy zřejmé, že k největšímu poklesu počtu vyplacených dávek došlo v roce 2018, naopak nejmenší pokles nastal v roce 2015.

4.5 Zneužívání dávek státní sociální podpory

V posledních letech se čím dál častěji setkáváme s případy, kdy o některou z dávek státní sociální podpory žádají i lidé, kteří na ni nemají nárok. Aby stát nevyplácel sociální dávky těm, kteří na ně nemají nárok, provádějí úřady práce šetření přímo v domácnostech a to nečekaně, aby se ukázalo, jak žadatelé ve skutečnosti žijí. V mnoha případech kontrola odhalí značné neshody a žadateli je pak nárok na dávku zamítnut.

K neoprávněnému pobírání příspěvků dochází především u příspěvku na bydlení, příspěvku na živobytí či příspěvku na péči. Výjimkou nejsou ani případy neoprávněného pobírání rodičovského příspěvku. (Hájková, 2015)

V případě neoprávněného pobírání příspěvku na bydlení se lidé snaží falšovat doklady při žádosti o tento příspěvek. Tito žadatelé například fiktivně rozdělují rodiny a někteří její členové si nahlásí trvalý pobyt jinde, než ve skutečnosti žijí. Reálně však obývají společnou domácnost a hospodaří spolu. Dalším případem neoprávněného pobírání tohoto příspěvku jsou také situace, kdy žadatele zatajují vlastnictví domů či bytů. Je však důležité zmínit, že v dnešní době mají úřady práce velmi dobře nastaven vnitřní kontrolní systém, stejně jako spolupráci se státním zastupitelstvím, policií a obcemi. Je tedy mnohem náročnější než v letech minulých obcházet pravidla, aniž by to daný úřad práce nezaregistroval. Příkladem neoprávněného pobírání tohoto příspěvku je situace, kdy žena požádala o příspěvek na bydlení. Předložila nájemní smlouvu a doklad o zaplacení nájemného a služeb s podpisem majitele bytu. Úřad práce ověřil pravost dokladu i nájemní smlouvy a ženě příspěvek na bydlení přiznal. Ta následně předkládala úřadu práce potvrzení o platbách. Na základě důkladné vnitřní kontroly však úředníci zjistili, že tato potvrzení byla falešná. Úřad práce byl tedy nucen podat na ženu trestní oznámení a výsledkem bylo, že této ženě již nadále nebyl vyplácen příspěvek a navíc jí byl uložen podmíněný trest odnětí svobody. (Hájková, 2015)

4.6 Návrhy na zlepšení systému státní sociální podpory v České republice

Z rozboru jednotlivých dávek státní sociální podpory je zřejmé, že ačkoliv náklady na dávky státní sociální podpory klesají, stát může i nadále zasahovat a zefektivnit náklady na jednotlivé dávky. Formou redukce nákladů na jednotlivé dávky státní sociální podpory a také snížením zneužívání dávek stát pozitivně ovlivní státní rozpočet. V každé části České republiky jsou vynaložené náklady na dávky státní

sociální podpory různé. Výše vyplacených dávek závisí jak na legislativních normách, tak na demografických aspektech, které se projevují v jednotlivých částech České republiky. Hlavní pozornost bude tedy zaměřena na legislativní normy, jelikož demografické aspekty jsou v jednotlivých částech republiky různorodé.

Jak již bylo zmíněno v předcházející podkapitole, nejčastěji dochází k neoprávněnému pobírání příspěvku na bydlení. Autorka tedy považuje za nutné navrhnout zlepšení, které by pozitivně ovlivnilo státní rozpočet a zamezilo neoprávněnému pobírání tohoto příspěvku. Velmi diskutovaným tématem byl v roce 2018 zákon o sociálním bydlení. Sociálním bydlením se rozumí bydlení poskytované osobám v bytové nouzi, včetně osob, které vynakládají na bydlení nepřiměřenou výši svých příjmů. Sociální bydlení je poskytováno za určitých smluvních podmínek nájmu a v souladu s jistými principy. Uživatelům sociálního bydlení je v potřebných situacích poskytována podpora formou sociální práce. Sociálním bytem je označován byt, který prošel kolaudací a nachází se zpravidla mimo sociálně vyloučené lokality. Po dobu pobývání v sociálním bytě je uživatelům poskytována již zmiňovaná podpora formou sociální práce. Její míra závisí na potřebách klienta a také na výsledku sociálního šetření dané domácnosti. Intenzita práce je pak odvozena od konkrétní situace v domácnosti a také od sociální, zdravotní či ekonomické situace jejich členů. V případě, že lidé obývající sociální byty nepotřebují podporu formou sociální práce, označuje se toto bydlení, tedy bydlení bez podpory sociální práce, jako „dostupné bydlení“. (MPSV, 2015)

Sociální bydlení je určeno pro osoby bez domova, pro osoby žijící v přechodném bydlení u rodiny nebo přátel, pro osoby ohrožené vystěhováním, pro osoby ohrožené násilím či pro osoby žijící v provizoriích nebo neobvyklých obydlích. Cílem sociálního bydlení je zabezpečit bydlení ve standardních bytech, nikoliv v ubytovnách či azylových domech, které často zhoršují sociální situaci celé komunity. Primární součástí efektivního systému sociálního bydlení je předcházení vzniku bytové nouze. Nástroje prevence zahrnují protidluhové poradenství či předcházení vystěhování. (MPSV, 2015)

Velkou nevýhodou je dle názoru autorky to, že Česká republika doposud nemá vlastní zákon o sociálním bydlení, který by občanům a obcím stanovoval veškerá práva a povinnosti týkající se sociálního bydlení. Zda jednotlivé obce budou či nebudou mít systém sociálního bydlení, závisí na politických zástupcích každé obce. Zavedením

zákona o sociálním bydlení by se pravděpodobně zlepšilo soužití v komunitě a nebyl by přetěžován dávkový systém.

Další změnou, která by dle názoru autorky stála za zvážení je zpřísnění podmínek nároku na přídavek na dítě. Tato dlouhodobá dávka poskytovaná rodinám ke krytí nákladů spojených s výchovou dítěte náleží rodinám s nízkými příjmy. Je však dobré zmínit, že ve skutečnosti má na tuto dávku nárok přímo nezaopatřené dítě, nikoliv rodič. Avšak do 18 let věku dítěte o dávku žádá jeho zákonný zástupce. V některých případech se pak setkáváme s tím, že rodiče namísto uhrazení potřeb dítěte financují své vlastní potřeby. Výjimkou nejsou ani rodiny, které své potomky záměrně neposílají do škol nebo rodiny, které závažným způsobem narušují veřejný pořádek. Řešením, jak zamezit nepříznivému chování rodin, může být například zavedení poukázek na potraviny, hygienické potřeby či školní pomůcky namísto nákladů na přídavek na dítě. Zavedením této změny by tedy stát ušetřil poměrně velkou částku a dávkový systém by nebyl tolik přetěžován.

V tuto chvíli nelze s naprostou jistotou říci, že by uvedené návrhy mohly vést ke snížení nákladů na dávky státní sociální podpory, ale dle názoru autorky by měly jisté legislativní změny do budoucna pozitivní vliv.

5 Závěr

Záměr této bakalářské práce spočíval v přiblížení problematiky systému státní sociální podpory. Jedná se o velmi rozsáhlou problematiku spjatou s každodenním životem v dnešní společnosti. Dávky, na které mají lidé v rámci tohoto systému nárok, jsou určeny především rodinám s nezaopatřenými dětmi. Pro přiznání některých dávek je hlavním kritériem posouzení příjmové situace rodiny. Smyslem systému státní sociální podpory je poskytnout pomoc osobám ve společensky uznaných situacích. Stát tedy v určitých sociálních událostech finančně podporuje občany, aby zabránil sociálnímu napětí ve společnosti. Předpokládá se však, že jsou dané sociální události pouze dočasného charakteru.

Primárním zdrojem informací byl při charakteristice jednotlivých dávek státní sociální podpory, zákon o státní sociální podpoře. Systém státní sociální podpory je totiž systém, který za dobu svého fungování prošel mnoha modifikacemi a změnami. Je považován za velice flexibilní a je třeba jej neustále aktualizovat v závislosti na sociální situaci celé společnosti. Je tedy zřejmé, že zejména velmi konkrétní informace, jako jsou částky jednotlivých dávek, brzy nebudou aktuální. Nicméně při pochopení základní filozofie sociálního systému není v dnešní době obtížné si údaje v relativně krátkém čase aktualizovat.

Cílem bakalářské práce bylo provést analýzu dávek státní sociální podpory v České republice za období 2014-2018 a na základě provedené analýzy navrhnout možná doporučení a zlepšení systému státní sociální podpory. Tento cíl byl realizován především v praktické části práce, kde byla také provedena analýza vyplacených dávek konkrétním úřadem práce. Zdrojem dat byl pro účely bakalářské práce zvolen Úřad práce v Karviné. Po provedení analýzy jednotlivých dávek vyplacených Úřadem práce v Karviné bylo zjišťováno, jak velkou část z celkově vyplacených dávek vyplácí Úřad práce v Karviné. Podstatnou součástí práce je rozbor legislativních změn a demografických faktorů, které ve velké míře ovlivňují výši nákladů vynaložených na dávky státní sociální podpory.

Dominantní vliv mají na dávky státní sociální podpory legislativní změny dotýkající se celé České republiky, a tedy všech úřadů práce. Je velmi důležité, aby byl systém státní sociální podpory nastaven optimálně a aby pokrýval rizika vznikající rodinám s nezaopatřenými dětmi. Na druhou stranu by však systém státní sociální

podpory měly využívat jen osoby v opravdu složitých životních situacích, tedy osoby, které by se bez pomoci státu mohly propadnout do stavu nouze. Špatné nastavení legislativy má v mnoha případech vliv na objem prostředků, které stát musí do systému státní sociální podpory vložit.

Aby nedocházelo k přetěžování systému státní sociální podpory, zaměřila se autorka v poslední části na návrhy na zlepšení systému státní sociální podpory. Okruh doporučení je směřován pouze k určitým dávkám, jelikož systém státní sociální podpory je dle názoru autorky nastaven adekvátně. Hlavní pozornost byla věnována příspěvku na bydlení, jelikož u tohoto příspěvku dochází nejčastěji k neoprávněnému pobírání. Dále bylo zmíněno doporučení, které by dle názoru autorky vedlo ke snížení nákladů na přídavek na dítě. V mnoha případech totiž dochází k situacím, kdy rodiče namísto financování potřeb dítěte, financují potřeby své. Ačkoli mezi nejnákladnější dávkou státní sociální podpory spadá rodičovský příspěvek, autorka se domnívá, že v tomto případě by nebyla změna vedoucí ke snížení nákladů na tento příspěvek namístě. Rodičovský příspěvek je totiž čerpán během rodičovské dovolené a během této doby musí rodič osobně, celodenně a řádně pečovat o dítě do čtyř let věku. Pokud se však rodič rozhodne pro nástup do zaměstnání, musí zajistit péči o dítě jinou zletilou osobou. Ačkoli je v České republice vyplácen rodičovský příspěvek nejdéle, v porovnání s jinými zeměmi Evropské unie, autorka se domnívá, že snížení doby pro vyplácení tohoto příspěvku by mohlo mít negativní vliv na vývoj dítěte. Období do čtyř let věku dítěte totiž zásadním způsobem ovlivňuje rozvoj osobnosti. Dle názoru autorky je tedy čerpání rodičovského příspěvku do čtyř let věku dítěte přiměřené, jelikož klíčovou osobou emočního zdraví dítěte je primární pečující osoba, nejčastěji matka. V souvislosti s rodičovským příspěvkem je vhodné zmínit, že v současné době probíhá diskuse o návrhu na změnu rodičovského příspěvku. MPSV se s Ministerstvem financí shodlo, že celkový rodičovský příspěvek zvýší o 80 000 Kč při narození jednoho dítěte. Nárůst rodičovského příspěvku při narození dvojčat a vícčat bude pravděpodobně činit jeden a půl násobek základního rodičovského příspěvku. Růst rodičovského příspěvku je plánován na 1. ledna 2020.

Jedním z možných způsobů, jak snížit náklady na dávky státní sociální podpory a tím pozitivně ovlivnit státní rozpočet, je tedy částečná úprava systému státní sociální podpory.

Seznam použité literatury

Odborné knihy:

ARNOLDOVÁ, Anna. *Sociální zabezpečení I: sociální zabezpečení v České republice, lékařská posudková služba, pojistné, systémy sociálního zabezpečení*. Praha: Grada, 2012. Aktuální legislativa. ISBN 978-80-247-3724-9.

BŘESKÁ, Naděžda et al. *Státní sociální podpora s komentářem a příklady*. 14. vyd. Olomouc: Anag, 2012. 224 s. ISBN 978-80-7263-739-3

BŘESKÁ, Naděžda, Eva BURDOVÁ a Lucie VRÁNOVÁ. *Státní sociální podpora: s komentářem a příklady*. Olomouc: ANAG, 1996. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 9788072637393.

BECK, Petr. *Zákon o pomoci v hmotné nouzi: Zákon o životním a existenčním minimu*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Praktický komentář. ISBN 978-80-7552-108-8.

DUKOVÁ, Ivana, Martin DUKA a Ivana KOHOUTOVÁ. *Sociální politika: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-3880-2.

FRANCOVÁ, Hana a Aleš NOVOTNÝ. *Sociální politika v základech*. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-125-3.

HALÍŘOVÁ, Gabriela a Petra MELOTÍKOVÁ. *Praktikum zpráva sociálního zabezpečení podle stavu k 1. 1. 2013*. 3. vyd. Praha: Leges, 2012. 174 s. ISBN 978-80-87576-42-7.

KACZOR, Pavel. *Sociální politika a sociální systém ČR*. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2015. ISBN 978-80-245-2096-4.

KREBS, V. A KOL. *Sociální politika*. 5. přepracované a aktualizované vydání. Praha: WOLTERS KLUWER, 2010. 542 s. ISBN 978-80-7357-585-4.

MACEK, Josef. *Základy sociální politiky*. Praha: Nákladem Ústředního dělnického knihkupectví a nakladatelství, 1925.

PETRÁŠEK, Josef. Sociální politika. 2. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2014. 140 s. ISBN 978-80-7452-033-4.

PŘIB, Jan et al. Průvodce sociálními dávkami 2011. Praha: BMSS-Start, 2011. 151 s. ISBN 978-80-86140-69-8

TOMEŠ, Igor. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-680-3.

TRÖSTER, Petr et al. Právo sociálního zabezpečení. 5. přepracované vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 379s. ISBN 978-80-7400-322-6.

VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. 2. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86432-93-9.

VESELÝ, Jiří et al. Právo sociálního zabezpečení. 1. vyd. Praha: Linde, 2013. 311 s. ISBN 978-80-7201-915-1
VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK, ed. *Aplikovaná sociální psychologie*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-269-6.

Zákony:

Zákon č. 117/1995 Sb., zákon o státní sociální podpoře

Zákon č. 110/2006 Sb., zákon o životním a existenčním minimu

Ostatní zdroje:

Interní materiály Úřadu práce v Karviné

Internetové zdroje:

BARTUŠKOVÁ, Hana. (2017) Plná zaměstnanost v ČR. In: Finance.cz [online]. Finance.cz- Daně, banky, kalkulačky, spoření, kurzy měn, 18.8.2017 [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/496233-nezamestnanost-srpen-2017/>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Počet obyvatel v obcích České republiky [online]. [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/61546986/1300721803.pdf/bcb6d91b-626f-41fd-a705-3f7a49265b4d?version=1.0>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Počet obyvatel v regionech soudržnosti, krajích a okresech České republiky [online]. [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/61546986/1300721801.pdf/af65bc75-7aa3-4343-afba-4a454f6b854d?version=1.0>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Podíl nezaměstnaných osob v České republice podle krajů [online]. [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/62755324/32018119_0508.pdf/179b57d6-e255-41e2-92c9-cd79ffac99c9?version=1.1

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Výdaje na dávky státní sociální podpory [online]. [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/61508170/190029180301.pdf/c7fed831-35fe-4a3a-b552-2f84906ba456?version=1.2>

DLOUHÁ, Petra. (2017) Rodičovský příspěvek. In: Peníze.cz [online]. Peníze.cz- Půjčky, kurzy měn, akcie, hypotéky, bydlení, daně, 29.8.2017 [cit. 2019-04-14]. ISSN 1213-2217. Dostupné z: <https://www.penize.cz/rodicovsky-prispevek/326065-rodicovsky-prispevek-od-roku-2018-mesicne-dostanete-vic>

GOLA, Petr. (2012) Příspěvek na bydlení bude v roce 2012 vyšší. In: Finance.cz [online]. Finance.cz- Daně, banky, kalkulačky, spoření, kurzy měn, 10.1.2012 [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/zpravy/finance/335640-prispevek-na-bydleni-bude-v-roce-2012-vyssi/>

GOLA, Petr. (2014) Porodné. In: Finance.cz [online]. Finance.cz- Daně, banky, kalkulačky, spoření, kurzy měn, 22.10.2014 [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/zpravy/finance/430292-na-porodne-v-roce-2015-dosahne-vice-rodicu/>

HÁJKOVÁ, Gabriela. (2015) Jak se podvádí s pobíráním sociálních dávek? In: Měsec.cz [online]. Měsec.cz- Váš průvodce finančním světem, 11.8.2015 [cit. 2019-04-14]. ISSN 1213-4414. Dostupné z: <https://www.mesec.cz/clanky/jak-se-podvadi-s-pobiranim-socialnich-davek/>

MPSV. (2016) Porodné [online]. Integrovaný portál MPSV, 2016 [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/porodne>

MPSV. (2018) Rodičovský příspěvek [online]. Integrovaný portál MPSV, 2018 [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/rodicovsky_prisp

MPSV. (2018) Přídavek na dítě [online]. Integrovaný portál MPSV, 2018 [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/prid_na_dite

MPSV. (2015) Pohřebné [online]. Integrovaný portál MPSV, 2015 [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/pohrebne>

MPSV. (2019) Příspěvek na bydlení [online]. Integrovaný portál MPSV, 2019 [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/prisp_na_bydleni

MPSV. (2015) Sociální bydlení [online]. Integrovaný portál MPSV, 2015 [cit. 2019-04-14]. <http://www.socialnibydeni.mpsv.cz/cs/co-je-socialni-bydleni/zakladni-informace-o-sb>

ONDROVÁ, Elena. (2007) Sociální dávky. In: Finance.cz [online]. Finance.cz- Sociální podpora, sociální dávky, 6.12.2007 [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/zpravy/finance/140518-socialni-davky-se-od-noveho-roku-snizi/>

SLUNSKA, Iveta. (2018) Zpráva o situaci na trhu práce v karvinském regionu v roce 2017. In: MPSV.cz [online]. MPSV, 2018 [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/msk/kop/karvina/analyzy/kaokres_1217.pdf?fbclid=IwAR3GkfxU6WIsfmdJpT5sypGonfOvQY8dPNLOU4iovNzgG12SEWCDudDc8cE

Státní sociální podpora (2019) Příspěvek na bydlení, Měšec.cz [online]. 2019 [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: <https://www.mesec.cz/socialni-davky/statni-socialni-podpora/prispevek-na-bydleni/>

VESELÍKOVÁ, Monika. (2018) Příspěvek na bydlení. In: Peníze.cz [online]. Peníze.cz - Půjčky, kurzy měn, akcie, hypotéky, bydlení, daně, 30.1.2018 [cit. 2019-04-14]. ISSN 1213-2217. Dostupné z: <https://www.penize.cz/prispevek-na-bydleni/330392-prispevek-na-bydleni-2018-kalkulacka-a-prehled-pravidel>

ZÁMEČNÍK, Petr. (2017) Příspěvek na bydlení. In: Hypoindex.cz [online]. Hypoindex.cz- Odborný servis společnosti Fincentrum, 28.2.2017 [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: <https://www.hypoindex.cz/clanky/prispevek-bydleni-2017-klesl-az-643-kc/>

Seznam zkratk

ČSÚ

Český statistický úřad

MPSV

Ministerstvo práce a sociálních věcí

Seznam tabulek

Tab. 2.1 Hranice rozhodného příjmu pro nárok na přídavek na dítě	21
Tab. 2.2 Bydlení v bytech užívaných na základě nájemní smlouvy	23
Tab. 2.3 Bydlení v družstevních bytech a bytech vlastníků	23
Tab. 3.1 Podíl nezaměstnaných ve věku 15-64 let v České republice v %	30
Tab. 3.2 Podíl nezaměstnaných ve věku 15-64 let u kontaktního pracoviště v Karviné v %	31
Tab. 3.3 Počet obyvatel v České republice za období 2014-2018	32
Tab. 3.4 Počet obyvatel spadajících pod kontaktní pracoviště v Karviné	32
Tab. 3.5 Vývoj přídavku na dítě v České republice za sledované období 2014 - 2018..	33
Tab. 3.6 Vývoj příspěvku na bydlení v České republice za sledované období 2014 - 2018	34
Tab. 3.7 Vývoj rodičovského příspěvku v České republice za sledované období 2014 – 2018	35
Tab. 3.8 Vývoj porodného v České republice za sledované období 2014 - 2018	36
Tab. 3.9 Vývoj pohřebného v České republice za sledované období 2014 - 2018.....	37
Tab. 3.10 Vývoj nákladů na dávky státní sociální podpory v České republice za sledované období 2014-2018	39
Tab. 3.11 Vývoj přídavku na dítě vyplaceného Úřadem práce v Karviné za sledované období 2014-2018	40
Tab. 3.12 Vývoj příspěvku na bydlení vyplaceného Úřadem práce v Karviné za sledované období 2014-2018	41
Tab. 3.13 Náklady na bydlení v Kč za měsíc na domácnost	42
Tab. 3.14 Vývoj rodičovského příspěvku vyplaceného Úřadem práce v Karviné za sledované období 2014-2018	42
Tab. 3.15 Vývoj porodného vyplaceného Úřadem práce v Karviné za sledované období 2014-2018	43
Tab. 3.16 Vývoj pohřebného vyplaceného Úřadem práce v Karviné za sledované období 2014-2018	43
Tab. 3.17 Vývoj nákladů na dávky státní sociální podpory vyplacených Úřadem práce v Karviné.....	44

Tab. 3. 18 Podíl nákladů Úřadu práce v Karviné na celkových nákladech České republiky	45
Tab. 4.1 Množství finančních prostředků vynaložených na jednotlivé dávky státní sociální podpory v ČR za období 2014-2018	49
Tab. 4.2 Množství finančních prostředků vynaložených na jednotlivé dávky státní sociální podpory Úřadem práce v Karviné za období 2014-2018	50
Tab. 4.3 Počet dávek státní sociální podpory vyplacených v ČR za období 2014-2018	51
Tab. 4.4 Počet dávek státní sociální podpory vyplacených Úřadem práce v Karviné za období 2014-2018	52

Seznam grafů

Graf 3.1 Vyjádření nákladů na dávky státní sociální podpory v České republice za rok 2018 v %	39
Graf 3.2 Vyjádření nákladů na dávky státní sociální podpory u kontaktního pracoviště v Karviné za rok 2018 v %	44

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 10. 5. 2019

Veronika Židková

Veronika Židková